

KANDIDAT I SOCIALT ARBEJDE
INSTITUT FOR SOCIOLOGI OG SOCIALT
ARBEJDE, AALBORG UNIVERSITET
JUNI 2022

Behandling af mandlige voldsudøvere

En kvalitativ undersøgelse af
psykologers arbejde med
mandlige voldsudøvere og
forebyggelse af partnervold

SPECIALE UDARBEJDET AF
AMALIE SKRIVER NIELSEN
20191977

VEJLEDER: NICHLAS PERMIN
BERGER

ANSLAG: 167.997

Titelblad

Titel:

Behandling af mandlige voldsudøvere – En kvalitativ undersøgelse af psykologers arbejde med mandlige voldsudøvere og forebyggelse af partnervold

Uddannelse:

Kandidat i Socialt Arbejde

Aalborg Universitet København

Institut for Sociologi og Socialt Arbejde

Udarbejdet af:

Amalie Skriver Nielsen

Studienummer:

20191977

Vejleder:

Nichlas Permin Berger

Afleveringsdato:

Den 1. juni 2022

Anslag:

167.997

Abstract

This thesis deals with the treatment of male perpetrators and the prevention of intimate partner violence. Based on an understanding of violence and partner violence as a social problem, the thesis will examine how the treatment supports a learning process amongst the perpetrators, through which they unlearn the violent part of their behavior, and thereby prevent partner violence. To answer this, the thesis is based on the qualitative method, through which interviews have been conducted with psychologists from the Danish organization Dialog Mod Vold. The purpose is to gain an insight into psychologists' experiences from their work with the treatment of perpetrators of violence. The empirical material is combined in the study with a theoretical framework consisting of learning theory, masculinity perceptions, psychodynamic theory, and systems theory. In addition, the thesis operates with a hermeneutic scientific theoretical understanding, which is why the thesis is also based on several prejudices and theoretical preconceptions that are particularly grounded in learning theory and masculinity perceptions. During the collection of empirical data and the analysis process, new perspectives have emerged on treatment as a phenomenon, including psychodynamic theory and systems theory as new theoretical perspectives that are included in the theoretical framework. Thus, the empirical material and theoretical framework of the thesis are part of the interaction in the analysis and provide an understanding of how a learning process against appropriate behavior is supported in the treatment. Based on the empirical material and theoretical framework, the analysis examines whether elements such as accountability, the work with the perpetrators' experiences, emotions, and thoughts, as well as the development of the perpetrators' coping strategies, support a learning process among male perpetrators.

In addition, it is concluded that accountability is understood as a prerequisite for a learning process to take place. It appears as a general understanding among the psychologists that treatment cannot take place if there is no accountability or motivation for change. Likewise, it is expressed that shame and responsibility are closely linked, which is why psychologists help the perpetrator through the shameful emotions associated with the violence. This is so that shame does not become a barrier, for example in the form of denial or projection of responsibility. Furthermore, it is concluded that the treatment involves exploration and insight into previous experiences and their significance for current emotional and thought patterns. In addition, it is concluded that the act of violence is understood as an inappropriate learned

behavior most often with a background in childhood, to which psychologists help the perpetrators to gain an understanding of the significance of experience for the current inappropriate behavior, thus creating a basis for change. This insight is understood as a prerequisite for the learning process. In addition, it is concluded that the therapeutic focus is directed towards the perpetrators' thoughts and feelings, where psychologists seek to teach the perpetrators to understand their feelings and thoughts and act appropriately on them, although there are variations in the adaptation to the individual perpetrator. This work also raises awareness of the inappropriate defense strategies of perpetrators, which are rooted in childhood, where psychologists seek to bring the unhealthy defense strategies to life. Through treatment, perpetrators learn to understand what their feelings and reactions are an expression of, rather than committing violence. Furthermore, it appears that several psychologists seek to teach the perpetrators to accommodate emotions that are experienced as unpleasant. Among them, notions of masculinity are challenged, as they can act as a barrier to the perpetrator's relationship with their emotions. Furthermore, it is concluded that coping is central to the treatment, including learning appropriate strategies instead of violence. In addition, psychologists seek to support the perpetrator's beliefs and confidence that they can succeed in learning the violent part of their behavior. The findings of the analysis led to a discussion about whether the treatment has its methodological limitations, which should be considered if the purpose of the treatment is to stop the violence.

Indholdsfortegnelse

1. Indledning	1
1.1. Problemfelt	1
1.2. Problemformulering.....	4
1.3. State of the art	4
1.4. Afgrænsning	6
1.5. Begrebsafklaring	7
1.5.1. Voldsudøvelse	7
1.5.2. Voldsudøver	8
1.5.3. Partnervold.....	8
1.6. Krydsfeltet mellem det sociale og psykologiske arbejde.....	9
2. Videnskabsteoretisk metode	9
2.1. Filosofisk hermeneutik og specialets forforståelser	10
3. Teoretisk ramme	12
3.1. Læringsteori	13
3.2. Maskulinitetsopfattelser.....	14
3.3. Psykodynamisk teori.....	15
3.4. Systemteori	16
4. Metodekapitel	17
4.1. Det kvalitative forskningsinterview	17
4.2. Semistruktureret interviewguide	18
4.3. Adgang til feltet.....	19
4.4. Udvalgelse og præsentation af informanter fra DMV	20
4.5. Ethiske overvejelser	21
4.5.1. Rekruttering af informanter.....	21
4.5.2. Anonymisering.....	22
4.6. Analysestrategi.....	23
4.6.1. Transskribering.....	24
4.6.2. Kodning	25
4.6.3. Meningskondensering og meningsfortolkning	25
4.7. Specialets kvalitetskriterier.....	26

5. Analysekapitel	28
5.1. Skam og ansvarliggørelse	29
5.1.1. Skam og selvretfærdighed.....	29
5.1.2. Ansvar for voldsudøvelsen	33
5.2. Forhold til erfaringer, følelser, tanker og adfærd	36
5.2.1. Fortrængte erfaringer og vold som tillært	36
5.2.2. Ubevidste tanker og følelser	40
5.2.3. Voldsudøverens forsvarsstrategier	44
5.2.4. At lade følelsen fylde og rumme smerten	47
5.3. Self-efficacy og troen på forandring.....	53
5.3.1. Mestringsstrategier	53
5.3.2. Understøttelse af troen på forandring.....	60
6. Diskussion	63
7. Konklusion	66
8. Litteraturliste	69
9. Bilag	73

1. Indledning

I dette kapitel præsenteres specialets undersøgelsesfelt. I problemfeltet skitseres partnervold og voldsudøvelse som et socialt problem, herunder behandling af voldsudøvere, med henblik på at præsentere specialets undersøgelsesformål om, hvordan behandling i praksis understøtter læring af ikke-voldelig adfærd hos mandlige voldsudøvere.

På baggrund af dette præsenteres specialets problemformulering samt arbejdsspørgsmål. Herefter præsenteres State of the art, der har været med til at sætte rammen for specialets udformning. Slutligt vil jeg redegøre for specialets afgrænsning samt centrale begreber, der bliver benyttet igennem specialet med henblik på at tydeliggøre specialets undersøgelsesfelt.

1.1. Problemfelt

I begyndelsen af 2022 trak vold mod kvinder igen overskrifter i de danske medier efter flere kvinder var blevet dræbt af deres partner eller ekspartner. Dette skabte stor samfundsmæssig debat særligt centreret omkring vold mod kvinder, som et kønnet problem - at kvinder bliver udsat for vold eller dræbt, fordi de er kvinder (Bertram, 2022). Dette medførte en øget politisk opmærksomhed, der resulterede i opstarten af en ny national handleplan omhandlende forebyggelse af drab på kvinder, herunder partnerdrab (Folketinget, 2022). Denne tendens understøttes af en afhandling omkring drab i Danmark fra 1992-2016, der konkluderer, at 85 % af ofrene for partnerdrab i denne periode var kvinder (Danner, u.å; Thomsen, 2020). Yderligere kan det nævnes, at der i Danmark gennemsnitligt bliver dræbt 12 kvinder om året af deres partner eller ekspartner (Christensen & Jensen, 2022). Det er med udgangspunkt i denne problemstilling omkring vold mod kvinder, der kan ende med drab, at jeg blev nysgerrig selve på voldsudøvelsen. Forskning påpeger nemlig, at partnerdrab ikke sker pludseligt, men ofte er en kulmination på længere tids udøvelse af massiv psykisk vold og kontrol fra mandens side (Danner, u.å.).

Hvad angår særligt vold mod kvinder, konkluderer et nyt studie fra WHO, at hver fjerde kvinde på verdensplan har været udsat for fysisk eller seksuel partnervold. For Danmark gælder dette for 23 % af kvinder. Hertil skal det understreges, at psykisk vold ikke er inkluderet, og derfor kan tallene reelt være højere (Ritzau, 2022). Hertil fremhæver en undersøgelse fra VIVE, at der

årligt udsættes 82.000 kvinder og 43.000 mænd for partnervold i Danmark (Ottosen & Østergaard, 2020). Samtidig italesætter danske krisecentre, at de oplever et stigende antal henvendelser fra både kvinder og mænd, der udsættes for vold i nære relationer (Gregersen, 2021). Dette vidner om en stor andel kvinder, der på mindst ét tidspunkt i deres liv er udsat for vold af deres partner. Følgeligt konkluderer en ny undersøgelse, at en stor andel af de kvinder, der har haft ophold på et krisecenter, fortsat oplever nye voldelige episoder fra samme partner, både under og efter endt ophold. Derudover oplever de på krisecentrene, at den samme mandlige voldsudøver kan sende flere forskellige kvindelige partnere på krisecenter. Hertil gælder, at krisecentrene behandler symptomerne og effekterne af voldsudøvelsen, men selve årsagen til volden fjernes ikke (Dialog Mod Vold, 2022).

Partnervold er således et stort socialt og samfundsmæssigt problem i Danmark og på globalt plan - både blandt mænd og kvinder. Dog ses der en tydelig tendens til, at særligt kvinder er udsatte for partnervold eller bliver ofre for partnerdrab. Jeg blev derfor nysgerrig på, hvordan et større fokus på hjælp til den mandlige voldsudøver kan være med til at mindske partnervolden, og hvorledes der måske skal tænkes i nye løsningsforslag, hvad angår arbejdet med bekæmpelse af partnervold. I denne forbindelse viser data, at det kun er omkring 1 % af alle voldsudøvere - ca. 500 personer årligt - der modtager specialiseret behandling til at bryde med volden fra organisationer som Dialog Mod Vold og Lev Uden Vold (Gregersen, 2021). Disse tal kan fremstå forundrede, når de sammenlignes med antallet af voldsudsatte. I denne sammenhæng mener Sine Gregersen, der er tidligere direktør for Lev Uden Vold, at der er brug for et særligt fokus på behandling af voldsudøvere, med det formål at komme volden til livs (Gregersen, 2021). En målrettet behandlingsindsats henvendt voldsudøverne, kan derfor forstås som en indsats, der tager fat om det egentlige problem - voldsudøvelsen - og arbejder med, at partnervolden ikke fortsætter eller eskalerer.

Der kan være mange årsager til at mænd udøver vold mod deres partner, og det er et meget komplekst område, der har rod i både biologiske, psykoanalytiske og kulturelle forklaringer, som jeg ikke søger at finde en endegyldig sandhed på i dette speciale (Reinicke, 2002). Ikke desto mindre ses en særlig sammenhæng mellem mænds opvækst og udøvelse af vold som voksen. Blandt andet konkluderer Dialog Mod Vold (omtales fremadrettet DMV) i en rapport, at 71 % af deres klienter, der er i behandling for voldsudøvelse, selv er vokset op i hjem med vold (Volsing & Rasmussen, 2020). DMV har som et af de eneste tilbud i Danmark specialiseret

psykologhjælp og udøverbehandling, og beskriver i førnævnte rapport, at 82 % af de behandlede voldsudøvere stoppede med at udøve vold og erstattede den med hensigtsmæssig adfærd (Volsing & Rasmussen, 2020). Man kan således stille sig kritisk overfor, hvorfor der ikke er etableret flere specialiserede behandlingstilbud til udøvere, når der er en dokumenteret effekt ved målrettet behandling. Ifølge Ask Elklit, der er professor i psykologi ved Syddansk Universitet, handler det meget om synet på voldsudøveren, og han mener, at det er en svær målgruppe at arbejde med, grundet voldsudøvelse som et tabuiseret område. Hertil peger Elklit på, at denne mekanisme blot er medvirkende til at forstærke problematikken omkring partnervold, da man ikke tager fat om problemets rod - værende den person, der udøver volden (Polack, 2020). I denne sammenhæng kan det påpeges, at der er flere ting, der er afgørende for at partnervold forebygges, herunder flere ambulante tilbud til voldsudsatte, mere fokus på uddannelse af fagpersonale, styrket samarbejde mellem politi, krisecentre og kommuner, og mere opsøgende arbejde (Oldrup, Kjær & Weih, 2019). Disse indsatser kan alle være afgørende for at gøre op med partnervold. Dog fokuserer dette speciale på at opnå forståelse omkring ét element - behandling af voldsudøvere - som en del af en større indsats målrettet vold og partnervold. Inspireret af Elklit bygger specialet på en forståelse om, at hvis vold i parforhold skal bekæmpes, er det afgørende at få stoppet volden der, hvor den starter - hos selve voldsudøveren. I denne sammenhæng mener Elklit, at det er vigtigt at prøve at forstå voldsudøveren, hvis man vil stoppe volden;

“Det handler om at forholde sig til, hvorfor de slår. For en person, der slår, vil tit have problemer. Hvis man forsøger at forstå og får voldsudøveren til selv at forstå, så kan det hjælpe vedkommende til at få styr på temperamentet (...)” (Polack, 2020).

Ud fra denne forståelse er det væsentligt, at der tilbydes hjælp til dem, der udøver denne vold og er nysgerrige på årsagerne til denne adfærd, således at den kan ændres. Med baggrund i ovenstående, udspringer mit emne til dette speciale fra en stor nysgerrighed omkring, hvad der er årsag til at nogle mænd udøver partnervold og hvordan behandling af voldelige mænd kan forstås. Specialet vil i denne sammenhæng nuancere den tabuiserede tilgang til voldsudøvelse, og søge med en forståelse omkring, hvordan behandlingsindsatsen i praksis arbejder med at understøtte en ændring af den voldelige adfærd og forebygger partnervold. Dette er undersøgt

gennem en kvalitativ analyse af behandlingsindsatsen ved DMV, hvor psykologer har beskrevet, hvordan de i praksis arbejder med at aflære den voldelig adfærd og forebygger partnervold.

1.2. Problemformulering

Med udgangspunkt i ovenstående problemfelt er følgende problemformulering udarbejdet;

Hvordan kan behandling af mandlige voldsudøvere være med til at understøtte en læringsproces mod ikke-voldelig adfærd, og herigennem forebygge partnervold?

Hertil er følgende arbejdsspørgsmål formuleret, og har til formål at tilvejebringe en besvarelse af selve problemformuleringen, samt strukturere selve analysekapitlet:

1. *Hvordan kommer arbejdet med skam og ansvarliggørelse til udtryk i behandlingen, og hvilken funktion har dette, hvad angår læring af ny adfærd?*
2. *Hvordan kan den voldelige adfærd forstås som uhensigtsmæssig tillært adfærd, og hvordan kommer dette til udtryk i behandlingen?*
3. *Hvordan arbejdes der med voldsudøvernes tanker og følelser i behandlingen, og hvorledes kan dette understøtte en læringsproces mod ikke-voldelig adfærd?*
4. *Hvordan understøtter behandlingen udviklingen af voldsudøvernes mestringsevne med henblik på at lære nye hensigtsmæssige handlestrategier?*

1.3. State of the art

Dette afsnit vil indebære en præsentation af den eksisterende forskning på området, herunder hvad indeværende specialet er inspireret af og bygger videre på (Danneris & Monrad, 2018).

Litteratursøgningen blev tilgået med udgangspunkt i det overordnede emne; behandling af mandlige voldsudøvere. Hertil er der søgt på; *vold i nære relationer, voldsudøvelse, behandling af voldsudøvere, forebyggelse af vold, partnervold* samt *partnerdrab* i søgemaskinerne AAU-Bibliotek, Google Scholar og Social Science Database. Herigennem fik jeg klarlagt, at der generelt er begrænset information og publiceret forskning omkring behandling af voldsudøvere, og jeg ser generelt en tendens til, at voldsudsatte fylder væsentligt mere i forskningen end voldsudøvere. Endvidere har jeg gennem min litteratursøgning fundet litteratur omkring

voldsdefinitioner og forskning omkring årsager til voldsudøvelse, men jeg har ikke kunne finde meget viden omkring, hvordan udøverbehandling understøtter læring af ikke-voldelig adfærd, hvilket er formålet med det dette speciale. Dog har jeg i bogen *“Vold i familien: Viden for fagfolk”*, kunne læse omkring forebyggelse af vold og arbejdet med voldsudøvere, heriblandt præsenteres nyere dansk viden om partnervold, herunder DMV’s arbejde med voldsudøvere (Oldrup, 2020).

Særligt er den norske psykolog Per Isdal fremtrædende, hvad angår viden omkring voldsudøvere, og hans bidrag går igen i en række bøger. I førnævnte bog beskriver Isdal blandt andet forebyggelse af vold og behandling af voldsudøvelse, herunder betydning af skam og kontrol (Isdal, 2020). Dette er således en bog, der har inspireret dette speciales fokus og problemstillinger og har bidraget til en forståelse af DMV’s behandling af mandlige voldsudøvere. Yderligere bidrager den svenske psykoterapeut Lars-Åke Kastling, qua hans arbejde med vold i nære relationer, med viden omkring mandlige voldsudøvere med særlig betoning på skammens betydning (Kastling, 2012). Både Isdal og Kastling har inspireret dette speciale med deres forståelser af vold, voldsudøvere og skam, hvorfor deres bidrag inddrages i analysen.

Ligeledes findes bidrag fra den danske psykolog Per I. Hensen, der beskriver behandling af voldelige mænd hos DMV, og tilbyder en karakteristik af de voldelige mænd, der har deltaget i behandlingen. Yderligere beskrives voldsudøvelse i disse publikationer blandt andet med udgangspunkt i en læringsteoretisk forståelse, hvor volden forstås som tillært adfærd, der ligeledes danner rammen for dette speciales teorigrundlag (Hensen & Petersen, 2004; Hensen, 2007). Derudover har jeg fundet en række publikationer, der alle berører partnervold med dertilhørende fokus på behandling og hjælp til voldsudøvere. Heriblandt kan en rapport udgivet af DMV fremhæves, der også giver en karakteristik af de voldsudøvere, der har været i behandling, samt præsenterer resultater hvad angår effekt af behandling (Volsing & Rasmussen, 2020). Denne er relevant, hvad angår en forståelse af, hvad voldsudøvelse er, hvad der forårsager den og hvordan den kan bekæmpes gennem behandling ved DMV, hvilket dette speciale vil bygge videre på.

Yderligere findes to bøger skrevet af mandeforskeren Kenneth Reinicke, der blandt andet beskriver maskulinitet samt koblingen mellem mænd og vold (Reinicke, 2002; Reinicke, 2013). Disse bøger bidrager med viden om, hvad det er for nogle mekanismer, der gør sig gældende når mænd udøver vold, og taler dermed ind i specialets nysgerrighed omkring mænds forhold

til deres følelser, og hvilke udfordringer, der kan opstå i forbindelse med behandling af voldsudøvelse.

Til trods for den begrænsede forskning om, hvordan behandlingen i praksis understøtter læring af ikke-voldelig adfærd har litteraturgennemgangen bidraget med substantiel viden og indsigt i den viden der alligevel er på området. Derudover har litteraturgennemgangen været medvirkende til at udvikle og forbedre specialets tilgang til feltet, herunder problemformulering, afgrænsning, specialedesign og teorivalg (Danneris & Monrad, 2018). Den eksisterende viden omkring behandling af voldsudøvere samt teoretiske bidrag omkring læringsteori og maskulinitetsopfattelser, har derfor fået en central rolle i udarbejdelsen af dette speciale.

1.4. Afgrænsning

Dette speciale er afgrænset til udelukkende at fokusere på mandlige voldsudøvere. Hertil bør det understreges, at der også eksisterer kvinder, der udøver vold mod deres partner. Herunder kvinder, der også modtager behandling for deres voldsudøvelse (Volsing & Rasmussen, 2020). Ikke desto mindre tager dette speciale udgangspunkt i den mandlige voldsudøver, som et tabuiseret område, der ikke er væsentlig viden omkring. Dette ud fra et ønske om at bidrage med en nuanceret undersøgelse af mandlige voldsudøvere og behandling af voldsudøvelse.

Endvidere er der i specialet fokus på mænd, der udøver partnervold og ikke vold i andre nære relationer, herunder vold mod børn, venner og andre familiemedlemmer. I denne sammenhæng bør det understreges, at parforhold kan have andre konstellationer end mand og kvinde, herunder personer, der identificerer sig som transseksuelle, homoseksuelle eller intetkønnet m.m. Specialet er dog afgrænset til at fokusere på den vold en mand udøver mod sin kvindelig partner med udgangspunkt i, at der er signifikant stor sammenhæng mellem en mandlig voldsudøver og en kvindelig voldsudsat (LOKK, u.å.a).

Specialet har til formål at undersøge, hvordan behandlingen understøtter en læringsproces mod ikke-voldelig adfærd, og hvordan dette kan forstås som en forebyggende indsats til partnervold. Her tages der udgangspunkt i DMV, hvor jeg har interviewet psykologer fra. I denne sammenhæng skal det fremhæves, at der forinden selve behandlingsforløbet ved DMV er et udredningsforløb. Dette indebærer udredende samtaler mellem voldsudøver og psykolog, der suppleres med forskellige spørgeskemaer omkring vrede og aggression, generel trivsel,

samt opvækst og traumesymptomer. Dette har i generelle træk til hensigt at få voldsudøveren til at beskrive sig selv, sin situation og sit ønske om forandring, med henblik på at afklare, hvad der skal arbejdes med gennem behandlingsforløbet. Endvidere er det i denne fase, at psykologerne søger at afklare volden, og de situationer den forekommer i. Yderligere tilbydes den voldsudsatte partner et sideløbende forløb, samt øvrig familie og eventuelle fællesbørn inviteres ind, hvis det er muligt, samt er sikkert og trygt for alle parter (Lippert & Pedersen, 2020). Således er behandlingen betinget af en grundig udredning, samt en god forståelse og et helhedsbillede af den voldsudøvende mand, hvilket ligeledes er en forståelse analysen af behandlingen beror sig på. Dog er dette speciale afgrænset til at opnå en forståelse af, hvordan selve behandlingen understøtter en læringsproces mod hensigtsmæssig adfærd, hvorfor udredningsfasen ikke analyseres nærmere.

1.5. Begrebsafklaring

I dette afsnit vil gennemgående centrale begreber for specialet blive præsenteret, heriblandt *voldsudøvelse*, *voldsudøver* og *partnervold*. Disse definitioner er der generel konsensus omkring indenfor voldsforskning og i arbejdet med voldsudøvelse, og kan forstås som grundlæggende definitioner, som arbejdet med vold tager udgangspunkt i.

1.5.1. Voldsudøvelse

Specialet tager udgangspunkt i Socialstyrelsens definition af voldsudøvelse i nære relationer;

"Vold er en handling eller trussel, der – uanset formålet – kan krænke en anden persons integritet. Eller som skræmmer, smerter eller skader personen – uanset om personen er et barn eller en voksen. Volden kan have samme effekt på andre personer, der overværer eller overhører handlingen. Volden kan være en bevidst handling eller en handling, der sker i affekt. Handlingen overskrider samfundets love og normer." (Socialstyrelsen, 2018).

Når der igennem specialet benyttes begrebet voldsudøvelse, henvises der til denne definition. Desuden gælder, at voldsudøvelse er en lovovertrædelse og bliver reguleret gennem retssystemet (Oldrup, 2020). Hertil kan det nævnes, at der eksisterer seks former for vold, herunder *fysisk*, *psykisk*, *latent*, *materiel*, *seksuel*, *økonomisk*, samt *stalking* (Lev Uden Vold, u.å.).

Det er valgt ikke at begrebsafklare disse forskellige definitioner, da der igennem specialet ikke differentieres mellem voldsformerne eller foretages en undersøgelse af den specifikke voldstype, men blot omtales som vold eller voldsudøvelse, hvorunder alle definitioner kan indgå.

1.5.2. Voldsudøver

I specialet bruges betegnelsen *voldsudøver* for mænd, der udøver vold. Dette indebærer mænd, der identificerer sig som voldsudøvere, men det rummer også de mænd, der ikke umiddelbart identificerer sig som voldsudøvere, omend de har udøvet vold mod deres partner. Med betegnelsen voldsudøver ønsker jeg ikke at bidrage til en fortsat tabuisering eller dæmonisering af mænd, der udøver vold, som er problematiseret i problemfeltet. I forbindelse med specialets interviews har jeg fået en forståelse af, at de mænd, der går i behandling for deres voldsudøvelse, er langt mere end den vold de har udøvet. Voldsudøver skal derfor forstås som en person, der har udøvet eller udøver vold mod en anden person, der i dette speciale indbefatter en mand, der udøver vold mod sin kvindelige partner, men også som en person, der rummer andet end voldshandlingen.

1.5.3. Partnervold

Partnervold kan defineres ved, at der udøves vold mellem to parter, der indgår i et forhold. Ifølge LOKK drejer partnervold sig om magt. Voldsudøvelsen i et parforhold kan begås af begge køn, men særligt kvinder udsættes oftere for en grovere og intens fysisk vold end mænd (LOKK, u.å.b). Hertil har WHO defineret partnervold som enhver adfærd i et intimt forhold, der forårsager fysisk, psykisk eller seksuel skade på de involverede parter i forholdet, herunder handlinger som fysisk aggression, seksuel tvang, psykisk misbrug og kontrollerende adfærd. Dette dækker både over vold fra nuværende og tidligere partnere (WHO, u.å.). Partnervold forstås i denne sammenhæng som vold, der udøves af en mand mod sin kvindelige partner eller ekspartner. Når der igennem specialet benyttes begrebet partnervold, refereres der til denne forståelse. Ligeledes bruges begreberne voldsudøvelse og partnervold som synonym til hinanden gennem analysen.

1.6. Krydsfeltet mellem det sociale og psykologiske arbejde

I dette afsnit redegøres der for, hvorledes en undersøgelse af en psykologisk behandlingspraksis er relevant at undersøge indenfor faget socialt arbejde. Først og fremmest kan det fremhæves, at det sociale arbejdes faglige grundlag historisk set har været stærkt inspireret af den psykologiske disciplin, og særligt i udarbejdelsen af et fælles grundlag for socialt arbejde var man inspireret af den psykodynamiske tradition (Healy, 2016).

Forbindelsen mellem de to professioner er stadig stærk, og socialt arbejde er fortsat tæt forbundet med den psykologiske praksis, omend karakteren og omfanget er varierende, og ligeledes er udsat for kritik. Dertil gælder, at mange begreber samt forståelser omkring arbejdet med individer og deres problemstillinger, der danner grundlag for socialt arbejdes praksis, har ophav i psykologien. Herunder har særligt psykoterapeutisk arbejde og kognitiv adfærdsterapi vundet stort indpas i socialt arbejde, med teoretiske forståelser såsom selvindsigt, empati og mestring. Ligeledes er arbejdet med menneskelig udvikling, psykologiske traumer, interpersonelle relationer, og behandling af afhængighed funderet i psykologien (Healy, 2016). Det fremgår således, at der er en tæt forbindelse mellem det sociale og psykologiske fagområde, og at der i praksis ikke nødvendigvis er en klar linje mellem de to fagdiscipliner. I denne anledning beskrives det, at de i DMV mener, at både en socialfaglig og psykologiskfaglig er relevante til at udføre behandlingen (Hensen & Petersen, 2004). Det fremgår heri, at der eksisterer et forhold mellem det socialfaglige og psykologiske aspekt i behandlingsindsatsen. Følgelig kan det beskrives, at behandling forstås som redskab til at opnå ønskelige forandringer hos mennesker, der har et problem (Egelund & Jacobsen, 2006). Ligeledes handler socialt arbejde om at forebygge, behandle eller løse sociale problemer, netop som behandlingen ved DMV har til hensigt at behandle problemet omkring voldsudøvelse (Monrad & Olesen, 2018a). I specialets optik er voldsudøvelse således en socialfaglig problemstilling, og behandlingen af voldsudøvere har derved en tydelig sammenhæng til det socialfaglige felt og derved relevans for socialt arbejde.

2. Videnskabsteoretisk metode

I dette kapitel redegøres der for hermeneutikken som specialets videnskabsteoretiske afsæt. Følgelig beskrives hermeneutikkens indvirkning på specialets udformning, herunder

specialets tilgang til specialets vidensproduktion. Hensigten med dette kapitel er at tydeliggøre specialets metodologi, samt være kritisk reflektiv over for den viden specialet bidrager med.

2.1. Filosofisk hermeneutik og specialets forforståelser

Dette speciale er særligt inspireret af filosofen Hans-Georg Gadamer's forståelser i den *filosofiske hermeneutik*, der understreger, at ethvert individ altid møder verden med fordomme, som vi har med os fra vores "væren i verden". Gadamer mener ligeledes, at dette er et grundvilkår i forskning, hvor fordomme skal forstås som produktive for selve erkendelsen og som forudsætning for, at noget overhovedet kan undersøges (Juul, 2018).

Indeværende speciale har til formål at opnå en forståelse af behandlernes oplevelse af, hvordan behandling understøtter voldsudøveres læringsproces mod anden adfærd, og kan stoppe den vold, der kan finde sted i parforhold. Dette gør jeg med udgangspunkt i fordomme og forforståelser omkring voldsudøvere og behandlingsarbejdet. Følgelig er jeg bevidst om, at denne tilgang kan risikere at blokere mit udsyn for andre tilgange til specialets problemområde. Derfor er det væsentligt, at jeg eksplicit frembringer mine fordomme og teoretiske forforståelser igennem specialet, samt hvorledes disse benyttes og nuanceres i samspillet med de nye erfaringer jeg gør mig undervejs i fortolkningsarbejdet, med henblik på at opnå en større forståelse af feltet (Juul, 2018).

Forforståelserne tager blandt afsæt i specialets problemfelt og litteraturgennemgang, hvortil problemformuleringen overordnet beror sig på en forforståelse omkring, at behandling af voldsudøvere er nødvendigt for at kunne forebygge partnervold. Herunder bygger specialet på fordomme og teoretiske forforståelser omkring voldsudøvelse som noget, der oftest er tillært, blandt andet som et resultat af vold i barndommen. Følgelig har jeg en forestilling om, at voldelig adfærd oftest også kan aflæres, eller forebygges gennem tillæring af andre måder at håndtere sin vrede eller uforløste tanker på. Endvidere har jeg en fordom om, at voldsudøvelse tit er et udtryk en manglende evne til at kunne regulere sig selv, samt manglende kobling til følelser og tanker, som måske bundes i maskulinitetsopfattelser. Jeg tror således, at vold kan komme til udtryk i en form for afmagt, eller manglen på et emotionelt sprog, hvortil behandling og et målrettet terapeutisk forløb måske kan understøtte en positiv udvikling. Herved tager specialet udgangspunkt i en hypotese om, at behandling af voldsudøvere netop, er dét, der kan understøtte en læringsproces mod anden mere hensigtsmæssig adfærd og stoppe

partnervolden. Dette er blot nogle af de fordomme og forforståelser, der danner grundlaget for dette speciale, og som igennem hele analyse- og fortolkningsopgaven bliver udfordret, nuanceret og kvalificeret i samspil med specialets empiri og teori. Herved giver den hermeneutiske tilgang mulighed for, at jeg kan aktivere mine egne fordomme og forforståelser i et samspil med nye erfaringer.

I den filosofiske hermeneutik kommer denne pendulering mellem mine forforståelser og de nye erfaringer til udtryk som den *hermeneutiske cirkel*. Ved at gå dialogisk til værks, gennem interviewet, henleder dette til en *horisontsammensmeltning*, der kan forstås som den erkendelse, der kommer til udtryk, når mine fordomme og de nye erfaringer jeg tilegner mig med udgangspunkt i informanternes erfaringsverden afprøves og nuanceres (Juil, 2012). Med dette udgangspunkt, søger specialet ikke at forklare den direkte sammenhæng mellem behandlingen af mandlige voldsudøvere og forebyggelse af partnervold, men søger i stedet at opnå en forståelse eller erkendelse af, hvordan behandlingen søger at understøtte en adfærdsændring og opgør med partnervold. Derudover lægges der i specialets problemformulering op til en hermeneutisk inspireret fortolkningsopgave af psykologernes levede erfaringer fra behandlingsarbejdet med mandlige voldsudøvere (Juil, 2012). Hertil ønsker jeg gennem meningsfortolkning af de interviewede informanternes fortællinger at opnå en forståelse af behandling af mandlige voldsudøvere og hvordan dette kan ændre den uhensigtsmæssige voldelige adfærd. Dog bør det fremhæves, at meningsfortolkningen kan blive udfordret, af den praksis, der undersøges. Dette indebærer en kritisk refleksion omkring, at informanternes udtalelser muligvis blot kan fortolkes til en vis grad, i og med, at formålet er at indfange praksissen gennem behandlernes erfaringer. I denne sammenhæng kan der forekomme elementer af praksis, der er funderet i metode og teoretiske tilgange, og som gennem informanterne vil være en gengivelse af den eksakte praksis, hvorfor meningsfortolkning kan udfordres.

Ikke desto mindre gælder det med et hermeneutisk afsæt, at specialet opererer med en *ontologi*, der indebærer en opfattelse om, at der ikke kan opnås universelle årsagsforklaringer, i denne kontekst behandling af voldsudøvere (Juil, 2012). I stedet søger specialet en fortolkende forståelse af den virkelighed informanterne erfarer fra arbejdet med voldsudøvere. Yderligere arbejder jeg ud fra en *epistemologi*, hvor jeg opfatter erkendelse af den sociale verden som fortolkning, og derved vil den viden som jeg benytter såvel som den viden jeg producerer altid være usikker og åben for diskussion (Juil, 2012). Med hermeneutik som mit

videnskabsteoretiske afsæt søger jeg derfor ikke at frembringe en endelig og universel sandhed, og jeg mener heller ikke, at dette reelt kan opnås. Ligeledes påpeges der i den hermeneutiske forståelse, at fortolkning altid er åben for kritik eller modargumenter og at det aldrig vil være muligt at fremføre en fortolkning, der er en absolut sandhed (Juul, 2012). Ikke desto mindre, er det mit ansvar at søge mod en troværdig og overbevisende fortolkning, hvad angår behandling af voldsudøvere og hvordan dette kan gøre op med voldsudøvelse og partnervold. Hvorvidt dette egentlig er den bedste fortolkning er op til selve læseren, og andre der eventuelt vil tilføre med en anden fortolkning (Juul, 2012).

3. Teoretisk ramme

I dette kapitel præsenteres specialets teoretiske ramme, der i et samspil med det empiriske materiale skal tilvejebringe en besvarelse af specialets problemformulering. De teoretiske perspektiver, der præsenteres i dette kapitel er læringsteori, maskulinitetsopfattelser, psykodynamisk teori samt systemteori. Heriblandt har læringsteorien været rammesættende for specialets udformning, herunder inspireret problemformuleringen med dens fokus på læring af ikke-voldelig adfærd. Samtidig gik jeg til undersøgelsen med en forestilling om, at maskulinitet havde en særlig betydning, når mandlige voldsudøvere i behandlingen var nødsaget til at forholde sig til og tale om deres følelser og tanker, hvorfor maskulinitetsopfattelser også præsenteres i dette kapitel. Undervejs empiriindsamlingen fandt jeg frem til, at der i behandlingen ved DMV eksisterer flere teoretiske tilgange. Herunder kom særligt den psykodynamiske tilgang samt systemteorien til udtryk, udover det kognitive aspekt, der i indeværende speciale præsenteres i forbindelse med læringsteorien. Omend læringsteorien vil fungere som udgangspunkt for dannelsen af en forståelse om, hvorledes behandlingen i praksis kan understøtte en læringsproces mod ikke voldelig adfærd, har jeg fundet det nødvendigt at inddrage de andre teoretiske tilgange i analysen. Dette er gjort, da det underbygger en forståelse af, at behandlingen tager udgangspunkt i en eklektisk metode, og at disse ikke kan adskilles, hvis der skal opnås en erkendelse af, hvordan behandlingen i praksis understøtter læring af ikke-voldelig adfærd.

Den psykodynamiske samt systemiske teori er derfor blevet en del af specialets teoretiske ramme og indgår i en vekselvirkning med læringsteorien og maskulinitetsopfattelser, med henblik på at understøtte, supplere og udfordre hinanden i samspil med specialets empiri mod

opnåelsen af en forståelse af behandlingen af voldelige mænd. Således har min teoretiske tilgang taget udgangspunkt i en abduktiv metodologi, hvor jeg bevæger mig frem og tilbage mellem teori og empiri. Dette uddybes nærmere i kapitel 4.

3.1. Læringsteori

Læringsteorien kan inddeles i den tidlige behaviorisme og den senere sociale læringsteori, der vandt indpas i en kritik af den psykodynamiske tilgang, der skulle være for tilbageskuende. Dette speciale er særligt inspireret af den senere sociale læringsteori, da denne tilgang modsat behaviorismen medtænker kognitive processers betydning. Dette er relevant for dette speciale, der blandt andet vil undersøge, hvordan der i behandlingen arbejdes med tænkning og følelser i behandlingen af mandlige voldsudøvere. Dette ud fra en forforståelse om, at kognitive processer kan være af væsentlig betydning for en læringsproces mod ikke-voldelig adfærd (Hutchinson & Oltedal, 2017).

En central aktør indenfor den sociale læringsteori, også kaldet kognitiv læringsteori, er psykologen Albert Bandura. Kognitiv læringsteori adskiller sig fra den tidligere læringsteori ved med en særlig betoning på, at de kognitive mekanismer har en selvstændig kausal rolle i forklaringen af adfærd samt ændring af adfærd. Dette forudsætter en forståelse omkring, at tænkning har indvirkning på adfærden, hvorfor ændring af tænkemåder kan ændre adfærden. Ifølge Bandura finder læring ofte sted ved at betragte andres adfærd, og observere om denne adfærd belønnes eller ej. Dette kalder Bandura for såkaldt *modelindlæring* (Hutchinson & Oltedal, 2017).

Yderligere har Bandura indført begrebet *mestringsforventning*, der omhandler menneskets evne til at sætte sig selv mål kombineret med en forventning om at kunne nå disse mål. Bandura er optaget af, hvordan mennesket kan øge tiltroen til, at det kan mestre forskellige situationer og hændelser. Denne oplevelse af mestring og troen på, at det vil gå godt, mener Bandura er vigtige for udfaldet, når et menneske møder vanskeligheder i livet. Den udøves gennem føromtalt modelindlæring, eller ved at personen selv handler og mestre situationer, og derved opbygger og styrker sine forventninger til, at det vil gå godt (Hutchinson & Oltedal, 2017).

Banduras sociale læringsteori bidrager med en forståelse af, at al adfærd er tillært og kan aflæres igen til gavn for ny hensigtsmæssig adfærd. Når der gennem specialet bruges betegnelsen læringsproces, refereres der således til denne læringsteoretiske forståelse, der

indbefatter en proces, hvor den mandlige voldsudøver aflærer den voldelige del af hans adfærd. Specialet opererer på baggrund af dette med en forforståelse om, at behandling af voldsudøvere netop understøtter en sådan læringsproces. Hertil vil begrebet mestring inddrages i specialet, og vil som del af den sociale læringsteori og andre teoretiske begreber, bidrage med en teoretisk forståelse af, hvordan behandling af voldsudøvere kan understøtte en læringsproces mod en hensigtsmæssig adfærd uden brug af vold, og hvorledes redskaber knyttet til dette perspektiv kan medføre effekter, der kan forebygge partnervold.

3.2. Maskulinitetsopfattelser

Da specialet tager udgangspunkt i mandlige voldsudøvere, findes væsentligt at inddrage teori omkring maskulinitet til at forstå, hvilke mekanismer, der er på spil, når mænd søger behandling for voldsudøvelse. Hvad angår maskulinitet, mener Reinicke (2013) ikke, at der kan findes en endegyldig forklaring på, hvad maskulinitet egentlig er for en størrelse, og at forskning generelt rummer ringe definitioner omkring dette. Ikke desto mindre påpeger han, maskulinitet overordnet indebærer de idealer, værdier og forventninger, der kulturelt set sættes i forbindelse med dét at være mand. Dette kan vel at mærke variere fra samfund til samfund, og derfor er det ifølge Reinicke vigtigt, at maskulinitet tænkes i forhold til den kontekst det udspiller sig i, og han påpeger at maskulinitet er noget, der skabes i en social interaktion (Reinicke, 2013). I denne sammenhæng konkluderer Antropologen David Gilmore (1990) på baggrund af en undersøgelse af maskulinitetsopfattelser på tværs af samfund, at nogle maskulinitetstræk kan anskues som universelle, da disse træk går igen i de fleste samfund. Herunder fremhæves, at attituder som *hårdhed*, *aggressivitet* og *stolthed* er inkorporeret i maskulinitetsopfattelser (Reinicke, 2013). Hertil peger feministisk forskning på, at mandens rolle bliver forbundet med træk såsom *rational*, *tryk* og *stærk*. Følgelig er det en opfattelse, at mænd ikke må være sårbare og følsomme. Der refereres til den amerikanske feminist Susan Faludi (1999), der blandt andet beskriver, hvordan man kønsmæssigt forudsætter, at manden skal have *magt* og *kontrol* over sine følelser, hvilket kan påvirke både manden selv og hans omgivelser, når han ikke har denne kontrol og magt (Kastling, 2012). Reinicke slår dog fast, at maskulinitet ikke kan opfattes som universel, hvilket dette speciale ligger sig op ad, omend det også tager udgangspunkt i nogle af de generelle træk, der anses forbundet med maskulinitet, som nævnt ovenfor (Reinicke, 2013). Ligeledes er specialet

inspireret af Kastling, der mener, at det er tydeligt, at køn påvirker og styrer menneskers liv, herunder kønsopfattelser om det at være *en rigtig mand* (Kastling, 2012).

Disse maskulinitetsopfattelser tilbyder en forståelse af, hvilke mekanismer, der kan udspille sig, når mandlige voldsudøvere søger behandling for deres voldsudøvelse. Dette speciale ikke har til hensigt at afdække de kulturelle kontekster mændene har været en del af. I stedet søges der at opnå en forståelse af, hvorvidt maskulinitet kan have betydning for læring af ny hensigtsmæssig adfærd, samt behandlingens arbejde med tanker og følelser. Perspektiverne om maskulinitet vil blive inddraget i et samspil med specialiets resterende teorier i forhold til at forstå arbejdet med følelser og forsvarsmekanismer.

3.3. Psykodynamisk teori

I den psykodynamiske teori henviser betegnelsen *psyko* til psyken, mens *dynamisk* henviser til forståelsen omkring, at psyken opfattes som en størrelse, der udvikles og forandres. Det psykodynamiske perspektiv har fokus på psykiske problematikker, der oftest forekommer ubevidste og skjulte for det enkelte individ, hvortil terapi har til hensigt at frembringe og bearbejde disse problematikker. Det handler således om at skabe en kontakt med ubevidste tanker, følelser og erfaringer og erkende de indre processer (Hutchinson & Oltedal, 2017).

Den klassiske psykodynamiske teori eller psykoanalysen er udviklet af den australske neurolog Sigmund Freud og bygger på såkaldt *psykisk determinisme*, hvilket indbefatter at al adfærd, og alle følelser, tanker samt handlinger har en årsag, der har rod i tidligere oplevelser og fortrængte erfaringer. Fortrængning skal forstås som en mekanisme, hvor erindringer, følelser og ønsker holdes væk fra bevidstheden. Ifølge Freud er ingen handlinger tilfældige, og at ethvert menneske er styret af de indre processer, også selvom årsagssammenhængen ikke er tydelig (Hutchinson & Oltedal, 2017).

Omend Freuds psykoanalyse aldrig har indgået i rendyrket form i det sociale arbejdes praksis, og egentlig mistede sit indpas i 1950'erne, har teorien alligevel haft stor indflydelse (Hutchinson & Oltedal, 2017; Healy, 2016). Det psykodynamiske perspektiv tilbyder en forståelse af personlighedsudvikling, og de problematikker, der kan opstå heri. Følgelig forstås de sociale problemer i sammenhæng med tidligere oplevelser og erfaringer, der har præget nuværende adfærd, tanker og følelser (Hutchinson & Oltedal, 2017).

Freud beskrev, at der på baggrund af ubevidste årsagssammenhænge, kan udvikles forsvarsmekanismer, såsom fortrængning, forskydning eller projicering. Forsvarsmekanismer er ifølge den psykodynamiske teori noget alle benytter mere eller mindre hensigtsmæssigt i en tilpasning til de sociale normer, og gør det muligt at begå sig i et samfund. Derved skal forsvarsmekanismer forstås som ubevidste strategier, der bruges til at tackle negative erindringer og følelser (Hutchinson & Oltedal, 2017).

Flere teoretiske retninger lader sig inspirere af teorien, heriblandt læringsteori og systemteori. Den psykodynamiske tilgang er dog mere orienteret mod fortidens betydning, mens både læringsteori og systemteorien er orienteret mod den nutidige kontekst (Hutchinson & Oltedal, 2017). De psykodynamiske perspektiver bliver udfoldet mere i forbindelse med, at de inddrages gennem analysekapitlet. Dog kan det beskrives, at tilgangen tilbyder en forståelsesramme om, hvordan der i behandlingen af mandlige voldsudøvere arbejdes med ubevidste følelser, tanker og adfærd, der har rod i tidligere erfaringer. Perspektivet vil blive brugt i samspil med specialets overordnet teoretiske forståelser, og vil særligt overlape med det den sociale læringsteori, hvad angår kognitive processer.

3.4. Systemteori

Indenfor den systemteoretiske tilgang kan der skelnes mellem generel systemteori, der tog biologien i anvendelse og begrebet holisme til at forstå, hvorledes enkeltdele udgør en helhed, og den nyere komplekse systemteori, hvor man lægger vægt på at forstå sociale systemer som åbne og dynamiske (Hutchinson & Oltedal, 2017). Systemteori kan også anses som en modreaktion på det mere individualiserede aspekt i den psykodynamiske retning, som beskrevet ovenfor. Udgangspunktet for systemteorien er, at der tages udgangspunkt i et helhedsbillede af det enkelte individ, hvilket vil sige, at der fokuseres på individet i dets specifikke kontekst, og hvorledes individet er præget af denne kontekst. Hertil får individet tildelt en aktiv og skabende rolle, hvad angår egen situation, modsat forståelsen om, at individet er et produkt af sit miljø, som særligt læringsteorien beskriver (Hutchinson & Oltedal, 2017).

Systemteorien er inddraget i dette afsnit på baggrund af empiriindsamlingen, hvor særligt en psykolog fremhævede denne tilgang i arbejdet med voldsudøvere. Teorien udfoldes mere i forbindelse med at den inddrages i analysen. Systemteorien bidrager med en forståelse af,

hvorledes der i behandlingen tages udgangspunkt i den enkelte voldsudøver og dennes kontekst, hvad angår understøttelsen af en læringsproces mod anden ikke-voldelig adfærd.

4. Metodekapitel

I dette metodekapitel præsenteres specialets metodevalg i forbindelse med indsamling af empiri og DMV som specialets forskningsgenstand. Herunder præsenteres det kvalitative forskningsinterview, den semistruktureret interviewguide, adgang til feltet, udvælgelse og præsentation af informanter fra DMV, samt de etiske overvejelser, der er forbundet med udformningen af interviewene. Herefter beskrives specialets analysestrategi og slutligt diskuteres specialets kvalitetskriterier. Undervejs vil der være en kritisk stillingtagen til metodevalg, samt en inddragelse videnskabsteoretiske forståelser funderet i den hermeneutiske retning.

4.1. Det kvalitative forskningsinterview

Med henblik på at tilvejebringe en besvarelse af dette speciales problemformulering, er det valgt at indsamle empirisk materiale gennem det *kvalitative forskningsinterview*. I den forbindelse har jeg reflekteret over, hvad er det for en viden specialet ønsker at finde frem til og hvilken data, der brug for i denne sammenhæng (Monrad, 2018).

I specialets problemformulering lægges der op til en fortolkende tilgang, hvor der søges mod en forståelse omkring behandling af voldsudøvere. Dette gøres med udgangspunkt i hermeneutik som specialets videnskabsteoretiske ståsted, hvortil problemformuleringen undersøges og fortolkes med udgangspunkt i informanters subjektive oplevelser og erfaringer fra deres behandlingsarbejdet. Af denne årsag, findes det kvalitative forskningsinterview særligt relevant, da denne interviewmetode, ifølge psykologerne Steinar Kvale og Svend Brinkmann, netop gør det muligt at gå i dybden med min problemformulering gennem interviews, hvor informanternes personlige viden og subjektive forståelser bringes frem (Kvale & Brinkmann, 2015). Selvom formålet med forskningsinterviewet i indeværende speciale delvist er inspireret af fænomenologien, med interessen for behandlernes subjektive oplevelser og erfaringer med behandling af voldsudøvere, drager selve analyse- og fortolkningsarbejdet

overordnet på forståelser fra hermeneutikken (Kvale & Brinkmann, 2015). Dette gøres, da der fortolkes på den mening, der kommer til udtryk i interviewene gennem meningsfortolkning, hvilket præciseres nærmere i afsnit 4.6. Således er formålet med indsamlingen af empirisk materiale, at det skal bidrage med viden omkring psykologernes oplevelser og erfaringer i arbejdet med behandling af voldsudøvere, med henblik på at skabe en forståelse af, hvordan en læringsproces mod hensigtsmæssig adfærd understøttes i behandlingen.

4.2. Semistrukeret interviewguide

Specialets kvalitative forskningsinterview har været struktureret efter det semistrukeret interview. Dette betyder, at der forinden interviewene er udarbejdet en interviewguide med spørgsmål, der tager udgangspunkt i bestemte emner, der er defineret med baggrund i teoretiske forståelser og viden fra mit indledende problemfelt og min litteraturgennemgang om emnet (Bilag 2). Samtidig er specialets erkendelsesinteresse i forhold til interviewguiden funderet i en række fordomme og forforståelser, der aktiveres i et samspil med de nye erfaringer der gøres undervejs i interviewprocessen, der kan tilskrives den hermeneutiske cirkel (Juul, 2012). Hertil er det centralt, at jeg forholder mig til min egen rolle i interviewsituationen, og ikke stiller ledende spørgsmål, der blot har til hensigt at bekræfte mine fordomme, men derimod giver plads til at informanterne kan udfolde deres oplevelser, erfaringer og den viden de besidder fra deres arbejde. På baggrund af en pendulering mellem teoretiske forforståelser, indsamlet empiri og nye erkendelser, søges der at opnå en besvarelse af specialets undersøgelsesformål (Juul, 2012).

Spørgsmålene i interviewguiden er således drevet af et teoretisk afsæt og de fordomme specialet bygger på. Jeg søgte at finde frem til, hvorvidt behandling af voldsudøvere understøtter en læringsproces mod anden adfærd gennem en positiv udvikling, hvad angår eksempelvis forholdet til følelser og tanker, evnen til at affektregulere, samt evnen til at mestre sig selv og de situationer, hvor volden kommer til udtryk. Som tidligere beskrevet, gik jeg til specialet med en forestilling om, at vold ofte er tillært qua en barndom præget af vold, og deraf manglende evner til at indgå i relationer og håndtere konflikter på en hensigtsmæssig måde. Herunder, at behandlingsarbejdet med disse problematikker kan være med til at forebygge partnervold. Med baggrund i disse overvejelser, indebærer interviewguiden spørgsmål vedrørende;

- Vold som tillært uhensigtsmæssig adfærd
- Læring af ny adfærd gennem arbejde med kognitive processer
- Mestringsevner
- Betydningen af at inddrage omgivelserne
- Udfordringer i arbejdet med voldsudøvere

Implicit i disse tematikker, findes også et fokus på, hvordan dette er med til at forebygge partnervolden (Bilag 2). Interviewguiden er således semistruktureret i den forstand, at der har været overordnet plan for interviewets udførelse og et styrende format gennem spørgsmål, med henblik på at sikre, at formålet med interviewet blev opfyldt. Samtidigt er der bevidst givet plads til ændringer af både spørgsmålenes form og rækkefølge, samt dannelsen af nye spørgsmål, der har syntes relevante at stille ud fra informanternes svar. Herved er interviewguiden styret ud fra en abduktiv tilgang, hvor teoretiske begreber danner en umiddelbar forståelsesramme, men hvor de teoretiske forståelser også bruges i samspil med nyopståede erfaringer og erkendelser, der opstår undervejs i interviewene og fortolkningen heraf (Poulsen, 2016). Eksempelvis bidrog empiriindsamlingen med nye perspektiver og forståelser af behandlingen, herunder at psykologerne ved DMV arbejder ud fra flere forskellige teoretiske tilgange, hvilket medførte, at specialets teoretiske horisont måtte udvides.

4.3. Adgang til feltet

I specialets indledende fase undersøgte jeg, hvilke behandlingsmuligheder, der eksisterer for voldsudøvere i Danmark. I første omgang var hensigten at foretage interviews med både de mandlige voldsudøvere og psykologer. Dette har dog ikke været muligt at få fat i voldsudøverne, hvorfor det er valgt udelukkende at tage udgangspunkt i professionelles erfaringer fra deres behandlingsarbejde. Hertil kan det diskuteres, hvorvidt interviews med mandlige voldsudøvere ville bidrage til kvalificeringen af undersøgelsen, eksempelvis gennem en komparativ analyse med de professionelles udsagn, hvor deres individuelle oplevelser og erfaringer kunne sammenlignes.

I denne forbindelse kontaktede jeg en afdelingsleder for DMV skriftligt via mail, hvortil pågældende hurtigt responderede, at de i DMV meget gerne ville tilbyde deres hjælp gennem interviews med nogle af deres psykologer (Bilag 1). Afdelingslederen har herved fungeret som

min såkaldte *gatekeeper* ved at give adgang til psykologer, der havde lyst og tid til at deltage i et interview (Monrad, 2018). Indledningsvist beskrev jeg overfor DMV, hvad formålet med interviewet ville være, herunder specialets problemformulering, forventninger til informanternes deltagelse og hvilke emner interviewet ville omhandle, så informanterne fik et godt udgangspunkt for at tage stilling til deltagelsen, og samtidigt identificere de relevante informanter i relation til problemformuleringen og formålet med interviewene.

Med afdelingslederens henvisninger, kontaktede jeg fire psykologer fra DMV's tre afdelinger, der gerne ville stille op til et interview (Bilag 1). Tre af interviewene er foregået online via kommunikations- og samarbejdsplatformen Teams, mens et enkelt interview er foretaget fysisk ved DMV. De fire psykologer og DMV vil blive præsenteret nærmere i det følgende afsnit.

4.4. Udvalgelse og præsentation af informanter fra DMV

I specialets proces omkring udvælgelsen af relevante informanter opstillede jeg en række kriterier for, hvilken rolle disse skulle have i forhold til specialets problemfelt og problemformulering, herunder den viden jeg ønskede, at empirien skulle bibringe specialet (Poulsen, 2016). Det var væsentligt, at informanterne beskæftigede sig med behandling af voldsudøvere og kunne bidrage med viden omkring dette arbejde, som specialet søger at forstå. Således har psykologer fra DMV været relevante at inddrage, da de grundet deres arbejde og erfaringer med voldsudøvere netop repræsenterer specialets problemområde.

DMV er et behandlings- og kompetencecenter, der har eksisteret siden 2001. De er en del af Askovfonden, der er en nonprofitorganisation, som arbejder for at hjælpe udsatte borgere med at mestre dem selv og det omkringliggende samfund. DMV tilbyder gratis behandlingstilbud til voldsudøvere, med henblik på at bryde voldsmønstret og finde frem til nye ikke-voldelige måder at håndtere konflikter og følelser på. Derudover hjælper de også voldsudsatte med at bearbejde konsekvenser af volden (Dialog Mod Vold, u.å.; Lippert & Pedersen, 2020). DMV har samarbejdsaftaler med Kriminalforsorgen og kommuner, og er derudover finansieret af Finanslovens bevilling samt andre styrelser og fonde. Et behandlingsforløb ved DMV tager op til et år, men har varierende længder, og hvis eksempelvis en voldsudøver oplever at have behov for mere hjælp efter endt behandlingsforløb kan de skrive sig på ventelisten igen. I 2020 tog DMV imod 481 klienter, hvilket dækker over både mænd og kvinder, der har udøvet vold

eller været udsat for vold i nære relationer, samt børn, der bor i hjem med vold, og unge, der har oplevet kærestevold (Lippert & Pedersen, 2020; Dialog Mod Vold, u.å.).

De fire psykologer, der er interviewet til dette speciale, er fordelt ud over DMV's afdelinger, og de har alle fået tildelt et alias med henblik på at bevare anonymitet. Ved at bruge et alias, er det ligeledes min hensigt at gøre analysen mere nærværende og let læselig, fremfor brug af betegnelsen *informant*. De fire psykologer, der har fungeret som informanter til specialets kvalitative empiri er;

Ida	Maria	Mads	Andreas
-----	-------	------	---------

Hertil skal det fremhæves, at psykologerne i DMV arbejder ud fra såkaldt metodefrihed. Det betyder, at psykologerne arbejder forskelligt og har ophav i forskellige teoretiske retninger, alt efter, hvad der fungerer bedst (Den Danske Ordbog, u.å.). Blandt specialets informanter arbejder Ida og Maria primært ud fra en psykodynamisk orienteret tilgang, mens Andreas har sit faglige ståsted i den kognitive terapi, og Mads beskriver, at han tager udgangspunkt i en systemisk-narrativ tilgang. Denne eklektiske tilgang har derfor også præget indeværende speciale, hvor der også forekommer variationer mellem de metodiske tilgange, der benyttes i DMV, hvorfor jeg gennem analysen vil frembringe de forskellige måder, der kan understøtte en læringsproces hos den mandlige voldsudøver.

4.5. Ethiske overvejelser

Som forudsætning for at sikre god videnskabelig praksis, skal der tages stilling til forskningsetiske problemstillinger og etiske overvejelser i forbindelse med det kvalitative forskningsinterview (Carlsen, 2018). Således beskrives mine etiske og kritiske overvejelser samt beslutninger i dette afsnit.

4.5.1. Rekruttering af informanter

Først og fremmest har jeg gjort mig overvejelser omkring rekruttering af informanter, hvor der er gjort brug af en såkaldt *gatekeeper*. I denne forbindelse er det centralt at reflektere over, at

adgangen til feltet gennem en gatekeeper kan præge det empiriske materiale (Monrad, 2018). Dette bør ikke nødvendigvis anses negativt, men blot en refleksion, der er væsentlig at have, i forhold til kritiske overvejelser omkring, at interviews og deraf indsamlet empiri kan være afhængigt af, hvordan jeg har fået adgang til feltet. En gatekeeper kan i nogle tilfælde, omend det kan være ubevidst, påvirke undersøgelsen ved at have indflydelse på selektionen af informanter, der kan deltage i interviewene. Følgelig kan det forstås som en forskningsetisk udfordring, at det ved denne form for rekruttering eventuelt kan være svært for den enkelte informant at sige nej til deltagelsen, hvis lederen har bedt om det eller forventer deres deltagelse. Omvendt kan det i nogle tilfælde måske være lettere for informanterne at udtale sig i et interview, når de på forhånd har lederens "accept". Til trods for de kritiske overvejelser, har rekruttering gennem en gatekeeper flere fordele, og særligt fordelagtigt er det medvirkende til at åbne døren til et felt og et samarbejde, der ellers ikke havde været muligt (Carlsen, 2018).

4.5.2. Anonymisering

Yderligere er det afgørende at forholde sig til hensyntagen af de inkluderede informanter, hvor jeg har til ansvar at beskytte disse mod genkendelighed. Som nævnt i ovenstående præsentation af informanter, har jeg ud fra et grundlæggende forskningsetisk princip anonymiseret informanterne. Jeg har søgt mod både *intern* og *ekstern* anonymisering, der har til hensigt, at informanterne ikke kender til hinandens deltagelse, og at de ikke genkendes af eksterne interessenter ud fra specialets præsentation og fremstilling af dem (Carlsen, 2018). Trods mine bestræbelser på anonymitet, kan der dog opstå uforudsete problemstillinger, hvor særligt intern anonymisering kan være svært at sikre helt, på grund af DMV's afgrænsede afdelinger og muligvis særlige kendskab til hinanden indbyrdes. Endvidere har det i ét tilfælde ikke været muligt at sikre lige høj grad af intern anonymisering. Dette gælder vedkommende informant, jeg interviewede hos DMV, hvor jeg blev vist rundt på afdelingen, hvorved informantens kollegaer blev opmærksomme på formålet med min tilstedeværelse. Pågældende informant oplyste ligeledes, at jeg gerne måtte benytte vedkommendes rigtige navn i specialet, og derved ikke selv ønskede anonymitet. Derimod ønskede en anden informant meget specifikt, at det ikke blev nævnt, hvilken afdeling pågældende er tilknyttet, da informanten udtrykte en bekymring omkring genkendelighed i den enkelte afdeling. Derfor har jeg af hensyn til ensartethed, og ligeledes opfyldelse af anonymisering som forskningsetisk princip, besluttet at

tilstræbe ens anonymisering af alle informanter, hvorfor alle har fået et alias. Af samme årsag introduceres der ikke til, hvor mange års erfaring de enkelte psykologer har, hvor længe de har arbejdet specifikt ved DMV, eller hvornår de blev færdiguddannet.

Udover anonymisering som forskningsetisk princip, har jeg også gjort mig overvejelser om anonymisering i forhold til det arbejdsfelt mine informanter beskæftiger sig med. Jeg interviewer fagpersoner med særlig viden indenfor et tabuiseret og sårbart område omkring mænd, der udøver vold. Yderligere beskriver informanterne enkelte gange deres arbejde med udgangspunkt i eksempler fra konkrete behandlingsforløb med specifikke klienter, hvorfor jeg ikke ønsker at fremstille informanterne på en måde, hvor deres udsagn eventuelt kan spores tilbage til den enkelte psykolog, og eventuelt kan stille dem i uhensigtsmæssige situationer med deres klienter, lige såvel som, at jeg søger at beskytte de klienter de arbejder med.

4.6. Analysestrategi

Dette afsnit har til formål at præsentere specialets analysestrategi, der kan forstås som en plan for selve analysen. Hertil har jeg først forholdt mig til sondringen mellem, hvorvidt analysen har til formål at *forklare* eller *forstå* specialets problemområde omkring behandling af voldsudøvere (Olesen, 2018). Dette kan være en svær sondring at foretage i praksis, og ofte kan formålet også bestå af en vekselvirkning mellem disse henseender, da det ofte er vanskeligt at forstå et fænomen uden at forklare det. Selvom der er elementer af forklaring gennem undersøgelsen, søger dette speciale med den valgte analysestrategi en forståelse omkring, hvordan behandlingen ved DMV i praksis understøtter en læringsproces mod en adfærdændring hos de voldsudøvende mænd. Undersøgelsen har således ikke til hensigt at kommentere på eller forklare en endegyldig sammenhæng mellem behandling af mandlige voldsudøvere og forebyggelse af partnervold. Forståelsen eller erkendelsen dannes ud fra et samspil mellem psykologernes udsagn omkring deres behandlingsarbejde og specialets teoretiske perspektiver samt forforståelser. Derfor er det væsentligt at tydeliggøre mine overvejelser omkring forholdet mellem teori og empiri, herunder hvorledes analysen søges styret. Hvad dette angår, analyseres feltet med udgangspunkt i den abduktive tilgang, der bedst kan beskrives som en vekselvirkning mellem teori og empiriske fund (Monrad & Olesen, 2018a). Dette indebærer, at teori har været et mere eller mindre styrende element i den

indledende proces til empiriindsamling omkring det kvalitative forskningsinterview, og ligeledes for forskningstemaerne i interviewguiden. Den valgte teori har fungeret som en forståelsesramme for meningsdannelse og fortolkning af empiri i selve analysen. Samtidig giver de empiriske fund anledning til nye perspektiver og teoretiske forståelser, der ikke nødvendigvis stemmer overens med specialets indledende fordomme og teoretiske forståelser (Olesen, 2018). På denne måde finder analysearbejdet allerede sted undervejs i interviewene, hvor jeg stiller opfølgende spørgsmål og forfølger udsagn, der fremstår interessante. Dette selvom det nødvendigvis ikke henleder til mine umiddelbare teoretiske forforståelser, men i stedet leder til nye erkendelser qua den hermeneutiske cirkel. Blandt de nye erfaringer jeg opnåede, var eksempelvis et blik for, at psykologernes arbejde også handler om at lære de voldsudøvende mænd at begå sig i sunde og positive relationer, samt eventuelt at genoprette relationen i et parforhold, hvor partnervold har fundet sted. Samtidig gik jeg til interviewene med en forforståelse om, at særligt maskulinitetsopfattelser vil have betydning for, hvorvidt de kunne arbejde med mænds forhold til følelser og tanker. Det viste sig dog ud fra informanternes udtalelser at være mindre betydningsfuldt i deres arbejde end ellers tænkt. Yderligere fik jeg bibragt andre teoretiske tilgange til behandlingsarbejdet, herunder en psykodynamisk samt systemteoretisk tilgang, der har præget analysearbejdet og specialets forståelse af behandlingen.

4.6.1. Transskribering

Følgelig handler analysestrategien om, hvorledes jeg har organiseret, konkretiseret og målrettet det empiriske materiale gennem henholdsvis transskribering, kodning, meningskondensering og meningsfortolkning, således at empirien kan indgå i analysen og understøtte en besvarelse af problemformuleringen (Olesen, 2018). Som en del af ovenstående analysestrategi har jeg foretaget transskriberinger af de optagede interviews, med henblik på at foretage en meningsanalyse af empirien. Formålet med transskriptionen er at strukturere interviewene på en måde, der gør det egnet til nærmere analyse (Kvale & Brinkmann, 2015). Ifølge Kvale og Brinkmann indebærer transskriptionen en oversættelse fra talesprog til skriftsprog. I dette henseende udgår elementer såsom tonefald og kropssprog. Dog finder dette speciale ikke elementer som disse relevante, da formålet med interviewene er at foretage en meningsanalyse. Da interviewene heller ikke skal bruges til en sprog- eller

konversationsanalyse har det ikke været relevant at inddrage betoning, følelsesudtryk og talepauser (Kvale & Brinkmann, 2015). Følgelig har jeg i min transskribering konsekvent udeladt gentagelser, fyldord såsom "hm" eller "øh", samt forkert ordstilling, når informanterne citeres direkte. Det vil sige, at optagelserne er transskriberet bevidst med henblik på at give en korrekt skriftlig og formel form, der er nem at læse, hvorimod ordret transskribering ofte kan fremstå usammenhængende og sprogligt nedværdigende, når det oversættes fra talesprog til skriftsprog (Kvale & Brinkmann, 2015). Ligeledes er dette valgt, da det endelige materiale derved bliver mere anvendeligt i forhold til indsættelse af citater i analysekapitlet.

4.6.2. Kodning

Transskriberingen har til hensigt at muliggøre en meningsanalyse gennem kodning og fortolkning af empirien. Ved kodning handler det om at kategorisere empirien i mindre dele ved at gennemlæse transskriberingerne og kode relevante passager, og derved bibringe en oversigt over detaljer i en ellers stor datamængde. Med baggrund i den abduktive tilgang kommer kodningen ligeledes til udtryk som en blandingsform mellem *begrebsstyret* kodning og *datastyret* kodning (Kvale & Brinkmann, 2015; Poulsen, 2016). De begrebsdrevne koder har været det primære udgangspunkt for analysearbejdet, hvor temaer fra specialets teoretiske ramme såsom *læringsprocesser, vold som tillært, kognitive processer, self-efficacy, målsætninger, omgivelser, selvregulering* og *maskulinitet*, har dannet grundlaget for teoribårne kategoriseringer. Samtidig forekommer datadrevne koder, da jeg undervejs i gennemlæsningen af transskriberingerne fandt andre begreber væsentlige at inddrage, såsom *forsvarsstrategier, psykodynamisk tilgang, systemteori, mentalisering* og *voldsudøvers kontekst*. Ved reducere af det empiriske materiale er der også forekommet en selektion, hvorfor andre tematikker, som ikke er fundet relevante for specialets fokus, er fravalgt for at bevare den røde tråd mellem problemformulering og konklusion (Kvale & Brinkmann, 2015).

4.6.3. Meningskondensering og meningsfortolkning

Følgelig indtræffer en proces omkring *meningskondensering*, hvor jeg gennem kortere omformuleringer af informanternes udtalelser har identificeret mønstre på tværs af de individuelle interview (Kvale & Brinkmann, 2015). I denne proces er det empiriske materiale reduceret til mere konkrete og præcise enheder, der rummer hovedpointerne i informanternes

udsagn, og som er knyttet til en besvarelse af problemformuleringen. På baggrund af meningskondenseringen, der har målrettet og struktureret empirien nærmere, har jeg dernæst gennem *meningsfortolkning* fortolket ud over det, der blev sagt direkte i interviewene. (Kvale & Brinkmann, 2015). Dette er, som tidligere nævnt, almindelig praksis indenfor den hermeneutiske retning, hvor dét at forstå og fortolke meningen er særligt centralt (Juul, 2012). Hvad dette angår, har jeg mere konkret ladet mig inspirere af Kvale og Brinkmanns definition af fortolkningskonteksterne *selvforståelse*, *kritisk commonsense forståelse* og *teoretisk forståelse* (Kvale & Brinkmann, 2015). I specialets meningsfortolkning smelter disse kontekster sammen i praksis, dog vil jeg alligevel forsøge at beskrive sondringen mellem disse kontekster, og de forskellige tolkninger de henleder til i specialets meningsanalyse. Ved fortolkningskonteksten *selvforståelse* tolker jeg med udgangspunkt i informantens selvforståelse og opfattelse af deres udsagn. Det vil sige, at jeg omformulerer udsagn med henblik på en mere uddybende meningsfortolkning af informanternes udtalelser, som jeg forstår dem. Derudover søger jeg, med udgangspunkt i en kritisk commonsense forståelse mod en bredere forståelsesramme, og tolker ud over det, der er udtalt i interviewene. Heri bibringer jeg egne tolkninger, som jeg tidligere har beskrevet, qua min hermeneutiske tilgang. Dette indebærer ligeledes en kritisk stillingtagen til empirien. Samtidig anlægger jeg også en teoretisk forståelse til meningsfortolkningen, hvor jeg med udgangspunkt i specialets teoretiske ramme fortolker den mening, der kommer til udtryk hos informanterne (Kvale & Brinkmann, 2015). Hensigten med dette er, at der i et samspil mellem specialets fordomme og teoretiske forståelser samt empiriske fund, identificeres nye forståelser og erkendelser gennem meningsfortolkningen af informanternes subjektive udtalte erfaringer og oplevelser, der gerne skulle bidrage til en besvarelse af specialets problemformulering. Med udgangspunkt i en hermeneutisk forståelse, er det hertil væsentligt endnu engang at understrege, at mine fortolknings og erkendelser ikke er en endegyldig sandhed, men kan fortolkes og forstås på nye måder (Juul, 2012).

4.7. Specialets kvalitetskriterier

Med henblik på at kvalificere specialet præsenteres specialets kvalitetskriterier og metodiske efterrefleksioner i dette afsnit. Hvad angår specialets *gyldighed*, kan dette udfordres ved, at jeg blot inddrager viden fra dem, der udfører behandlingen til at opnå en forståelse af, hvordan behandlingen ændrer adfærd. Jeg har derfor ikke voldsudøverens egne erfaringer og oplevelser

omkring behandlingen med. Hertil støtter jeg mig dog op af evalueringer omkring behandlingen ved DMV, der konkluderer at mandlige voldsudøvere oplever positiv effekt af behandlingen (Volsing & Rasmussen, 2020). Endvidere mener jeg, at der kan drages en konklusion af problemformuleringen på baggrund af den viden psykologerne har bidraget med samt specialets teoretiske forståelser, da samspillet netop giver en forståelse af, hvordan de i praksis arbejder med at understøtte en læringsproces mod anden ikke-voldelig adfærd. Dog er jeg nødt til at forholde mig til, at viden fra voldsudøverne selv, eventuelt kunne have været med til at nuancere og udfordre empirien fra psykologerne. Med specialets hermeneutiske ståsted kan det også forstås, at konklusionen altid vil skulle stå på mål for andre fortolkninger af den indsamlet empiri, samtidig med at andre informanter vil kunne bidrage med anden viden til besvarelse af problemformuleringen. Følgelig er det søgt at styrke validiteten gennem en litteraturgennemgang, en begrebsafklaring, eksplicite beskrivelser af, hvad der er specialets forskningsgenstand og en afgrænsning af, hvad der er fravalgt i specialet. Dette med henblik på at skabe klare rammer omkring, hvad der undersøges og hvordan det undersøges, med henblik på en besvarelse af problemformuleringen (Monrad & Olesen, 2018b).

Hvad angår specialets *anvendelsesområde* kan det være begrænset, hvor meget af specialets bidrag, der generelt kan generaliseres. Dette dels på grund af, at behandling af voldelige mænd er et forholdsvist begrænset område og dels på grund af, at empirien fra psykologerne er meget praksisnær angående deres behandlingsindsats og består af subjektive erfaringer. Dette er en udfordring ved det kvalitative forskningsinterview, der er benyttet som metode i indeværende speciale, da det ikke alene kan medføre repræsentative fund, der kan generaliseres. Qua den hermeneutiske tilgang, kan det hertil pointeres, at den viden jeg producerer forstås som afhængig af denne kontekst den er undersøgt indenfor, og kan derfor tolkes på andre måder end gjort i dette speciale. Dog kan fremhæves, at det søgt at tydeliggøre anvendelsesområdet ved at lave en klar afgrænsning af forskningsgenstanden, og eksplicit præsentere, hvad der søges en besvarelse af. Der er foretaget en målrettet udvælgelse af informanter, lige såvel som det er beskrevet, hvad der har været af utilgængelige data, der var tiltænkt at blive inddraget (Monrad & Olesen, 2018b).

I forbindelse med specialets *reliabilitet* må det erkendes, at empirien og bearbejdningen heraf til dels har været påvirket af specialets hermeneutiske forforståelser og fordomme i forståelsesprocessen, hvilket implicerer, at ingen fortolkning kan leve op til et krav om reliabilitet (Juul 2012; Monrad & Olesen, 2018b). Endvidere har det semistrukturerede

interview resulteret i, at der i nogle af interviewene er stillet opfølgende spørgsmål, som ikke er inddraget i andre af interviewene. Ligeledes kan der reflekteres over, at kodningen af empirien kan foretages på en anden måde, eller have baggrund i andre teoretiske forståelse og dermed have et andet resultat end dette speciale bidrager med. Det har dog været oplevelsen, at alle informanter har været svaret på det, der er blevet spurgt om, hvilket kan være med til at styrke specialets reliabilitet. Omend, der har været variationer imellem de enkelte interviews, kom det til udtryk gennem en grundig og systematisk kodning, at alle informanter svarede på de samme emner, omend nogle havde mere fokus på et bestemt emne, hvor andre delte mere viden om et andet emne.

I forhold til specialets *neutralitet* kan det endnu engang fremhæves, at undersøgelsen til dels bygger på en række forudindtaget forståelser, men samtidig har søgt mod en delvis objektivitet ved at være åben for andre erkendelser, der skulle komme til udtryk i empiriindsamlingen. Dog må det erkendes, at specialets forforståelser har præget den retning undersøgelsen har taget, hvorfor der er mest vægt på en bekræftbarhed, omend det også er tilstræbt at mindske forforståelsernes påvirkning af undersøgelsen. Hertil er det, som tidligere nævnt, en grundlæggende hermeneutisk forståelse, at jeg ikke kan sætte parentes om min egen rolle som medproducent og derved påvirkning af data (Juul, 2012). Det er dog forsøgt at udfordre disse forforståelser gennem en abduktiv tilgang til undersøgelsen, hvor også empirien har bidraget med ny viden og derved udfordret specialets fordomme. Grundet forforståelserne som et aktivt element i specialets udformning, har refleksivitet været anset som en nødvendighed, herunder at gøre det eksplicit, hvad der er specialets forforståelser og fordomme, således at der opnås en gennemsigtighed i formidlingen med henblik på at styrke neutraliteten (Monrad & Olesen, 2018b).

5. Analysekapitel

I dette analysekapitel vil analyseres specialets problemformulering om hvordan behandling understøtter mandlige voldsudøveres læringsproces mod en ikke-voldelig adfærd og derigennem forebygger partnervold. Jeg går til analysen med baggrund i specialets forforståelser om, at den voldelige adfærd forstås som tillært, og i langt de fleste tilfælde kan aflæres til gavn for en hensigtsmæssig adfærd. Med udgangspunkt i interviewene med psykologer fra DMV og bearbejdning af denne empiri, har jeg identificeret en række særlige

fokusområder værende ansvarliggørelse, skam, forhold til erfaringer, følelser og tanker, samt mestring og selvregulering. Disse områder analyseres i dette analysekapitel i samspil med specialets teori med henblik på at opnå en forståelse af, hvordan behandlingen i praksis kan understøtte læringsprocessen mod hensigtsmæssig adfærd. Analysen tager udgangspunkt i specialets overordnet teoretiske ramme, herunder læringsteori og maskulinitetsopfattelser, samt det psykodynamiske perspektiv og systemteorien. Yderligere inddrages teori omkring skam, særligt inspireret af Isdal (2020) og Kastling (2012).

5.1. Skam og ansvarliggørelse

I dette afsnit tages der udgangspunkt i specialets første arbejdsspørgsmål, og der analyseres derfor, hvordan arbejdet med skam og ansvarliggørelse kommer til udtryk i behandlingen og hvilken funktion har dette, hvad angår læring af ny adfærd. Dette analyseafsnit bygger på interviews med psykologer fra DMV, der analyseres i samspil med læringsteorien med særligt fokus på læring gennem observationer af adfærdskonsekvenser, samt Isdals (2020) og Kastlings (2012) forståelser af skam. Derudover inddrages perspektiver omkring maskulinitet.

5.1.1. Skam og selvretfærdighed

Gennem specialets indsamling af empiri kom det frem, at voldsudøvelse og oplevelsen af skam er tæt forbundet. I denne kontekst beskriver Kastling, at skam handler om identiteten som menneske, og skal forstås som en smertelig følelse, der handler om manden selv som individ. Skammen rummer en fundamental følelse af at være uduelig, forkert, uværdig og ikke have fortjent at være menneske (Kastling, 2012). I denne sammenhæng beskriver psykologen Andreas;

“(…) Der er mange af dem, som skammer sig rigtig meget over det, og som lider meget under den her skam. Og der er simpelthen nogen, der bliver nødt til at lære at bearbejde skamfulde følelser og lære at håndtere det og leve med den skam de oplever, og bearbejde den på en måde som er sund (…)” (Andreas, s. 8).

Andreas beskriver her, at han erfarer en skam hos de mandlige voldsudøvere han møder i behandlingen, og at en del af hans kognitive funderet arbejde handler om, at lære disse mænd at håndtere denne skam. Hertil er det væsentligt, at denne skamfølelse ikke bliver aktiveret

yderligere i behandlingen, hvorfor det imødekommende og anerkendende møde kan tilskrives betydning, ifølge Andreas selv. Andreas udtaler hertil; *“Det er meget vigtigt ikke at være fordømmende. Det er det man møder. (...) der kan i hvert fald være en masse skam forbundet med det.”* (Andreas, s. 8). Hvis skamfølelsen aktiveres, kan det agere hindring for den videre læringsproces, da skammen kan blive altoverskyggende og opleves som truende eller farlig. Der kan derfor være sandsynlighed for at voldsudøveren handler i forsvar, der sætter voldsudøveren ude af stand til at kigge på egne sårbarheder (Lippert & Pedersen, 2020). Isdal taler om, at skammen kan have to konsekvenser. Den første omhandler depression og reduceret selvfølelse, mens den anden konsekvens indebærer, at den voldelig mand indtager en offerrolle uden skyld og ansvar (Isdal, 2020). Hvad angår den første konsekvens, taler Andreas ind i, at arbejdet handler om at bearbejde skammen ved at opnå en forståelse af, hvad der har været årsag til at de er endt der;

“Altså have den der forståelse for, at du er ked af det du har gjort og den livshistorie du har gjort, har også gjort, at chancen for du endte her, eller risikoen er bare rigtig stor. Så de får et realistisk billede af, at det jo også omgivelserne og deres opvækst, der gør, at de er endt her. Altså de er ansvarlige for det, men det er en grund til at de er endt her (...)” (Andreas, s. 9).

Andreas udtalelse kan forstås som om, at han søger at imødekomme nogle af de følelser skammen indebærer ved at bistå med en bevidstgørelse og nuancering af voldsudøveren som menneske. Dette uden at give afkald på ansvaret for selve voldsudøvelsen, men for at bidrage med en forståelse af, at der kan være flere udefrakommende faktorer, eksempelvis qua opvækstvilkår, der har betydning for, hvor de er endt. Som beskrevet, er skammen koblet til identiteten og i forlængelse heraf italesætter Andreas, at han søger at få voldsudøveren til at se sig selv for andet end voldsudøvelsen;

“(...) jeg synes ikke du er et forfærdeligt menneske, et ondt menneske, jeg synes godt at du fortjener at leve og du må gerne være i verden (...) altså det der med, at man kan sige noget man skammer sig over og det andet menneske der rummer det og siger, at det er okay (...) Det kan være en stor lettelse.” (Andreas, s. 10).

Andreas understreger betydningen af at møde voldsudøveren åbent og imødekommende, samt betydningen af at italesætte, at den mandlige voldsudøver som menneske ikke er ondt eller forfærdeligt. Andreas adskiller således identitet fra voldelige handlinger og taler ind i Kastlings beskrivelse af skammen, hvor identitet adskilles fra handlinger (Kastling, 2012). Endnu engang kommer det til udtryk, at Andreas søger at modvirke effekten af de skamfulde følelser ved at tegne et andet nuanceret billede af voldsudøveren, der muligvis kan bidrage til et andet selvbillede, end det skammen rummer. Dét at opleve, at det andet menneske rummer ens skam, kan ud fra Andreas' beskrivelse forstås som en stor lettelse, og kan potentiel være afgørende for at en læringsproces mod hensigtsmæssig adfærd kan påbegyndes. Arbejdet med skammen handler derfor om at lære voldsudøveren at være i denne skamfulde følelse samt forstå sig selv som et menneske, der rummer mere end de voldelige handlinger og har potentiale for at kunne forandre denne uhensigtsmæssige adfærd. Det handler med andre ord, om at bearbejde skammen, for at kunne komme ind til det, der er kernen uden at skammen agerer hindring. Endvidere underbygger psykologen Mads denne pointe omkring, at voldsudøverne ikke skal skamme sig på en måde, så det går udover deres person. I stedet skal der fokuseres på deres handlinger, som de skal tage ansvar for, ved at; *"(...) prøve at arbejde videre med at kunne tage ansvar og kigge på sine handlinger uden at blive så overvældet af skam, at man ikke kan nærme sig det."* (Mads, s. 3). Samtidig udtaler Andreas;

"(...) og der er også mange, der har brug for at fortælle om, at de ikke kun er det her onde menneske, der har gjort det og det, men at de også er gode og kan finde ud af empati og sådan noget. Altså det er vigtigt for dem at vide, at vi ved, at de ikke er forfærdelige mennesker og at de ikke kun er de her voldshandlinger (...)." (Andreas, s. 9).

Andreas beskriver en oplevelse af, at flere af de mandlige voldsudøvere han møder, selv har et behov for at fremhæve dem selv som andet end deres voldsudøvelse. Dette kan tolkes som udtryk for, at de mandlige voldsudøvere selv forsøger at rumme den skam de føler ved at fremhæve deres ressourcer, og samtidig udadtil fremstå som en, der har kontrol over sig selv. Yderligere kan det forstås i sammenhæng med Reinicke (2002), der blandt andet italesætter, at mænd, der henvender sig behandling ikke ser sig selv som voldsudøvere. Hertil, at mænd har en tendens til at bagatellisere deres voldshandlinger og have en meget snæver opfattelse af voldsituationen, samt sjældent erkende, at de egentlig har et problem (Reinicke, 2002). Dette kan yderligere sammenlignes med Mads' beskrivelse af en voldsudøvers forståelse af

voldsudøvelse; *“(…) Blå mærker er jo ikke vold. Vold det er når man slår nogen i hovedet med et baseballbat eller sparker nogen, der ligger ned. (...)”* (Mads, s. 2). Supplerende til Isdals forståelse af skammens konsekvenser, har Bandura ligeledes defineret en række mekanismer, hvorigennem den voldelige adfærd fortrænges, minimeres, forklares anderledes, retfærdiggøres eller, hvor skylden placeres hos voldsudsatte partner (Hensen, 2007). I citatet fra Mads, fremgår det med Banduras fortrængningsmekanismer in mente, en mere eller mindre snæver opfattelse af partnervold, der implicit kan forstås som en minimering voldssituationen. Hvad angår Banduras definition af mekanismen omkring placering af skylden på den voldsudsatte partner, taler Isdal ligeledes om, at manden indtager en offerrolle, for ikke at skulle forholde sig til skammen (Isdal, 2020). Begge disse perspektiver henleder til den selvretfærdighed Mads beskriver, at han oplever blandt nogle af de mandlige voldsudøvere;

“(…) så for at vende tilbage til den her pendulering, så kan de sagtens sidde og sige, ja, jeg tog kvælertag på hende, men det var også fordi hun er en dum so, og hun har også forladt mig, og jeg kan ikke se mine børn, så det fortryder jeg ikke (...) det er et udtryk for selvretfærdighed, fordi det er noget som er svært at være i.” (Mads, s. 7).

Mads beskriver, at de mandlige voldsudøvere han møder, pendulerer mellem en skam og en form for selvretfærdighed, hvad angår partnervolden. Den selvretfærdighed som Mads beskriver, kan med Isdals forståelse tolkes som et udtryk for en konsekvens af skammen. Her projiceres skyld og ansvar over på kvinde, der i mandens bevidsthed er årsag til volden (Isdal, 2020). Ligeledes fremgår det, at den mandlige voldsudøver søger at retfærdiggøre sin voldshandling, ved at placere skylden hos sin partner med forståelsen omkring, at det var noget bestemt hun gjorde, der forårsagede at han handlede på denne måde. Følgelig mener Mads, at denne selvretfærdighed er et udtryk for, at der er noget der er svært at være i, der eventuelt kan indebære den skamfulde følelse. Selvretfærdigheden kan således tolkes som et udtryk for en fortrængningsmekanisme eller en konsekvens af skrammen. Samtidig kan det relateres til den amerikanske feminist Susan Faludis (1999) forståelse af maskulinitet, hvad angår behovet for at have magt og kontrol over sine følelser (Kastling, 2012). At udvise sårbarhed, herunder rumme den skamfulde følelse kan med maskulinitet in mente forstås som noget, der skal undgås for ikke at fremstå “svag”. Hertil er det en væsentlig del af behandlingen, at psykologerne støtter voldsudøveren i at komme fra penduleringen mellem skam og

selvretfærdighed over til ansvarstagen, gennem en realistisk vurdering af deres handlinger, herunder at voldsudøvelse af en uacceptabel adfærd.

5.1.2. Ansvar for voldsudøvelsen

I forlængelse af behandlingens fokus på skam, udtaler Mads yderligere, at; *"(...) vi arbejder primært med, at volden skal stoppes og at der skal tages ansvar for den (...)."* (Mads, s. 26). Ansvarstagen for volden forstås således som udgangspunktet for behandlingen, med henblik på at stoppe volden. Hertil beskriver psykologen Maria;

"(...) Så der skal på en eller måde være ansvarstagen for det har man gjort, og det er problematisk og man skal på en eller anden måde have et ønske om ikke at gøre det igen. Det bliver nødt til at være udgangspunktet for ellers så er der heller ikke effekt af behandling, kan man sige." (Maria, s. 2).

Maria udtaler, at behandlingen ikke vil have nogen effekt, herunder at der ikke kan opnås en læring af anden ikke-voldelig adfærd, hvis den mandlige voldsudøver ikke vedkender sig sit ansvar og har en motivation for at lære at handle mere hensigtsmæssigt. Ifølge en læringsteoretisk forståelse, opfattes det ligeledes som væsentligt, at der nås frem til en bevidstgørelse og ikke mindst ansvarlighed overfor volden som problematisk og uhensigtsmæssig (Hutchinson & Oltedal, 2017). Behandlingen kræver derfor, at de mandlige voldsudøvere tager ansvar for deres voldelige handlinger og indser de konsekvenser de har. Ansvar for volden understøtter Banduras teori omkring, at læring af ny adfærd, kræver at individet kan reflektere over, hvad acceptabel adfærd er (Hutchinson & Oltedal, 2017). Psykologen Ida beskriver hertil;

"Ansvarliggørelse kan faktisk være rigtig vigtig for simpelthen bare at kunne tage mod til sig til at se på den adfærd man har. Jeg synes i hvert fald, at det er noget af det springende punkt i mange forløb, det her med at komme et sted, hvor man på en eller anden måde tager ansvar for den smerte man har udsat andre, og det ubehag man har udsat andre for." (Ida, s. 4).

For Ida indebærer ansvaret, at voldsudøveren skal se på sin voldelige adfærd og forholde sig til samt tage ansvar for de effekter volden har for de udsatte, underforstået konsekvenserne ved

voldsudøvelsen. Selvom flere af de mandlige voldsudøvere forsøger at retfærdiggøre deres handlinger og placere skylden på den voldsudsatte partner, måske som en mekanisme til at fortrænge skamfulde følelser, er det forsat vigtigt, at voldsudøveren gennem behandlingen forholdes til, at selvretfærdigheden ikke gavner. Dette kan understøttes af Kastling, der mener, at det under alle omstændigheder voldsudøveren, der er ansvarlig for voldsudøvelsen, og at den voldelige mand ikke kan undslippe dette ansvar ved at projicere skylden over på sin partner (Kastling, 2012). Endvidere gælder det ifølge den sociale læringsteori, at vold og partnervold, kan anses som en adfærd, der skaber belønning for udøveren. Ifølge Bandura, vil der ikke være voldelig adfærd, hvis den er forbundet med straf og ikke belønning, hvorfor der i behandlingen skal arbejdes med en ændring af det indre belønningssystem (Hensen, 2007). I behandlingen kommer dette til udtryk ved, at den uhensigtsmæssige adfærd ikke anerkendes og at der i stedet generes en ansvarstagen. Ud fra Marias og Idas udtalelser forstås ansvaret som det springende punkt for at igangsætte en læringsproces. Voldsudøveren skal med andre ord, indse konsekvenserne ved adfærden og få blik for at en adfærdsændring kan forstås som en belønning. Derudover fremgår det, at voldsudøverens specifikke kontekst og omkringliggende faktorer tillægges særlig betydning, hvad angår ansvarstagen og adfærdskonsekvenser. I denne sammenhæng bidrager systemteorien med en forståelse af voldsudøveren som del af en kontekst eller et system, eksempelvis et parforhold (Hutchinson & Oltedal, 2017).

Når behandlingsindsatsen tager udgangspunkt i en systemisk tilgang er det nødvendigt, at manden får øje for, hvordan partneren, som en del af systemet forholder sig til hans voldsudøvelse. Hvis det vurderes sikkert og relevant kan begge parter også indgå i fællessamtaler. Kastling peger på, at systemet former sig efter mandens vold, hvorfor fokuset skal være på voldsudøvelsen og hvilke konsekvenser dette medfører i systemet, som manden er en del af (Kastling, 2012). Hertil beskriver Mads, der har en systemisk tilgang til sit behandlingsarbejde;

“(...) så der tænker jeg, at det er vigtigt at arbejde med at forstå ansvar på rigtig mange forskellige måder. Ansvar som at stå på mål for det man har gjort, kunne tale om det man har gjort og kunne lytte rigtig meget til, hvordan det har været for den anden, og der kommer det her med den andens andethed også ind (...)” (Mads, s. 5).

Ifølge Mads rummer ansvaret en evne til at forholde sig til, hvad der sker i den voldsudsatte partner. Arbejdet med at forholde sig til konsekvenserne af voldsudøvelsen, leder til at øge mandens evne til at forstå, hvad der sker inde i den voldsudsatte partner. Dette arbejde kan ligeledes foregå ved at øge voldsudøverens mentaliseringsevne, hvor voldsudøveren lærer at være opmærksom på ens egne og andres tilstande, herunder være opmærksom på, hvad der sker i den voldsudsatte partner. Kernen i den mentaliserende tilgang er at have *sindet på sinde* (Fonagy, 2010). Ved at forholde sig til voldens konsekvenser og vedkende sig ansvaret kan voldsudøveren se, at der er en uhensigtsmæssig adfærd, der skal ændres, hvilket ligeledes stemmer overens med den sociale læringsteori omkring observeringen af adfærdskonsekvenser, og korrigerende af den uhensigtsmæssige adfærd herefter (Hutchinson & Oltedal, 2017).

Herved fremgår det, at forudsætningen for en læringsproces er, at der er generet en ansvarstagen hos voldsudøveren. Dog beskriver psykologerne ved DMV, at der oftest er udfordringer i dette arbejde. Til dette italesætter Mads, at nogle voldsudøvere ikke vedkender sig deres ansvar for voldsudøvelsen i behandlingen, og identificerer dem selv som uretfærdigt dømte;

“En udfordring kunne måske være, hvis man sidder med nogle, der er dømt for noget, hvor de siger, at det har jeg aldrig gjort (...) Så hvis ikke vi kan finde nogle sprækker i det eller noget de trods alt er engageret i og arbejde på at ændre på, så kan vi i sidste ende ikke have et forløb.” (Mads, s. 24).

Mads beskriver de tilfælde, hvor det ikke er muligt at skabe et engagement eller ansvar hos voldsudøveren, da manden ikke mener, at han er retfærdigt dømt eller ikke mener, at voldsudøvelsen er hans ansvar, hvorfor behandlingen stoppes. Det betones heri, at det ikke altid lykkedes for voldsudøveren at erkende sit ansvar eller forholde sig til voldens konsekvenser, og samtidig fremgår det, at ansvaret forstås som forudsætning for, at der overhovedet kan være en læringsproces. Herved kommer en faglig udfordring til udtryk, hvad angår psykologernes arbejde med at genere en ansvarstagen hos voldsudøveren, da motivationsarbejdet ikke altid medfører det ønskede udkom.

I dette afsnit fremgår det, at arbejdet med skam og ansvar er centralt i behandlingen. Heraf, at det er nødvendigt at arbejde uden om skamfølelsen og selvretfærdigheden gennem et anerkendende møde med henblik på, at voldsudøveren lærer at tage ansvar for sin voldsudøvelse, og forholde sig de konsekvenser volden har for den voldsudsatte partner. Hvis ikke voldsudøverne formår at tage ansvar gennem behandlingens motivering og komme ud af selvretfærdigheden, kan behandlingen ikke hjælpe ham. Ansvarliggørelsen kan således forstås som en forudsætning for, at behandlingen kan foregå. Ved at voldsudøveren gennem behandlingen tager ansvar for voldsudøvelsen, herunder generer en forståelse af forbindelsen mellem hans adfærd og dennes konsekvenser, skabes der grundlag for læring af hensigtsmæssig adfærd, hvilket de følgende analyseafsnit bygger videre på.

5.2. Forhold til erfaringer, følelser, tanker og adfærd

I dette analyseafsnit undersøges behandlingens fokus på mandlige voldsudøveres tanker og følelser. Analysen søger at besvare specialets to arbejdsspørgsmål, hvoraf det første omhandler, hvordan den voldelige adfærd kan forstås som uhensigtsmæssig tillært adfærd, og hvordan det kommer til udtryk i behandlingen. Følgelig undersøges det, hvordan der i behandlingen arbejdes med voldsudøverens tanker og følelser, og hvorledes dette kan understøtte en læringsproces mod ikke-voldelig adfærd. I denne forbindelse tages der udgangspunkt i informanternes udsagn, der analyseres i samspil med teoretiske perspektiver fra læringsteorien, systemteorien, den psykodynamiske teori, samt maskulinitet. Afsnittet indebærer en analyse af arbejdet med identificering og bearbejdelse af tidligere erfaringer, samt bevidstgørelse af følelser og tanker forbundet heri, herunder forståelsen af årsagssammenhænge mellem disse elementer og den nuværende situation med voldsudøvelse og partnervold. Med baggrund i dette analyseres også voldsudøvernes forsvarsstrategier, og hvorledes voldsudøverne gennem behandling lærer at rumme svære og ubehagelige følelser.

5.2.1. Fortrængte erfaringer og vold som tillært

Psykologen Ida italesætter i interviewet, at hun i behandlingen lægger vægt på at inddrage de mandlige voldsudøveres tidligere erfaringer gennem såkaldt traumearbejde;

“(…) hvad for nogle ting har du med fra tidligere, som måske kan gøre at man forventer en smerte, hvis for eksempel hvis ens partner snakker lidt højt, at så forventer man at det her kommer til at blive ubehageligt og hvad gør man så (...) det kan også være at lave noget traumearbejde, at gå tilbage i nogle ting man har oplevet for at få dem ud og få nogle nye perspektiver på det.” (Ida, s. 5).

Ud fra Idas citat kan tolkes, at det i behandlingen handler om at blive klogere på en årsagssammenhæng mellem tidligere erfaringer og nuværende følelser, tanker og adfærd. Dette med henblik på at tilbyde nogle nye perspektiver til at anskue disse ting på. Dette leder samtidigt til mentalisering, der tidligere er fremhævet i forhold til at forholde sig til, hvad der sker i andre mennesker. Derudover omhandler mentalisering at være opmærksom på ens egen indre tilstand (Fonagy, 2010). Hertil beskriver Ida, hvordan arbejdet med erfaringer, følelser, tanker og adfærd blandt andet tager udgangspunkt i mentalisering; *“Men det kan jo være alt fra at arbejde med mentalisering og forholde sig til den her egenskab og hvordan bygger man den op (...)”* (Ida, s. 5). Hertil tolkes adfærd med baggrund i mentale processer, hvortil psykologerne arbejder med at øge voldsudøvernes mentaliseringsevne med henblik på at få en forståelse af tidligere erfaringer i en nutidig kontekst. Omend Freud ikke brugte mentaliseringsbegrebet, udviklede han ideen om de ubevidste kognitive processer (Fonagy, 2010). Med udgangspunkt i Freuds psykiske determinisme, kan det forstås, at adfærd, følelser, tanker og handlinger har en årsag, der har baggrund i tidligere oplevelser, hvorfor de tidligere erfaringer skal bringes frem, for at forstå den nuværende situation og uhensigtsmæssige voldelige adfærd. Læringsteorien bidrager ligeledes med en betoning af tidligere erfaringer, hvad angår tillært uhensigtsmæssig adfærd (Hutchinson & Oltedal, 2017). I denne sammenhæng kan det undersøges, hvorledes der arbejdes med en bevidstgørelse af de ubevidste kognitive processer i forståelsen af vold som tillært. Hvad dette angår, beskriver psykologen Maria;

“(…) Og sådan lidt forsimplet, så tænker jeg altid at uhensigtsmæssig adfærd stammer fra noget vi har lært tidligere. Ofte i vores opvækst og i vores relation til vores omsorgspersoner. Og det er også det jeg ser hos mine klienter, at de er formet af omsorgssvigt og vold og misbrug, og al muligt i barndommen og typisk så kommer volden ud som deres udtryksform, fordi de på en eller anden måde ikke har lært at affektregulere.” (Maria, s. 1).

Ud fra dette citat, fremgår den læringsteoretiske forståelse omkring uhensigtsmæssig adfærd som tillært. Maria udtrykker, at hun oplever, at de mandlige voldsudøvere hun møder i sin behandling ofte er formet af omsorgssvigt, vold og misbrug. Ligeledes oplever Maria, at der ofte er en sammenhæng mellem nuværende voldssituation og tidligere erfaringer fra barndommen, og særligt i relation til omsorgspersoner. Heraf, at voldsudøvelsen og partnervolden kan forstås som en udtryksform for en mangelfuld evne til at kunne regulere sig selv. Særligt ordet *formet* kan indikere en læringsproces på baggrund af de tidlige erfaringer. Dette kan ligeledes tilskrives Banduras teori om modelindlæring, der indebærer, at voldsudøveren som barn opnår læring gennem observation af andres adfærd, i dette tilfælde udøvelse af vold fra omsorgspersoner i barndommen (Hutchinson & Oltedal, 2017). Hertil findes det væsentligt at fremhæve Socialstyrelsens evalueringen af behandlingen ved DMV, der fremhæver, at der for 71 % af voldsudøverne er en sammenhæng til vold i barndommen (Volsing & Rasmussen, 2020). Dette betones ligeledes af Andreas i interviewet;

"(...) Det har der været i rigtig mange af tilfældene, så de er blevet udsat for vold, da de var børn og det kan både være fysisk og psykisk. Og det har helt klart en betydning for hvordan de er." (Andreas, s. 1).

Andreas fortæller herved, at vold i barndommen er element, der altid kommer frem i, når der spørges ind til voldsudøverens opvækst, og at han oplever en sammenhæng til den nutidige adfærd. I forlængelse af, at den tillærte voldelige adfærd kan sættes i forbindelse med tidligere erfaringer, kom det frem i samtalerne med psykologerne, at de oplever, at læringen af den uhensigtsmæssige adfærd ligeledes rummer en manglende evne til at være i samt udtrykke sine følelser, samt begrænse sig selv, hvilket i stedet resulterer i partnervold. Hertil fortæller psykologen Mads;

"(...) at det kan være svært at udtrykke følelser, at det kan være svært at være i sårbare følelser. Det kan være et udtryk for at det er svært at begrænse sig selv, eller udtryk for at man er enormt presset." (Mads, s. 4).

Mads beskriver, at volden kan komme til udtryk, når voldsudøveren føler sig presset, hvilket relaterer sig til forrige citat af Maria omkring voldsudøvernes mangelfulde evne til at

affektregulere. Dette fremgår ligeledes af en rapport udarbejdet af DMV, omkring de voldsudøvere de møder i behandlingen. Her konkluderes det blandt andet, at udøvelse af partnervold er forårsaget af en konflikt, der eskalerede i 99 % af tilfældene. Herunder var afmagt årsagen i 88 % tilfælde. (Volsing & Rasmussen, 2020). Andreas udtaler i denne sammenhæng, at han oplever, at de mandlige voldsudøvere ofte tyer til det de har observeret i barndommen når de bliver presset, eksempelvis i et parforhold;

“Jeg synes det går tit igen det her med, at så bliver de presset på en eller anden måde og så vil de tye til det de har set i barndommen. Om man så kan lave den der direkte kobling, det kan jeg ikke sige vel, men man kan i hvert fald godt se at der er et mønster, der går igen (...) De bliver pressede af deres partner på en eller anden måde, som de har svært ved at håndtere og så bliver de voldelige (...)” (Andreas, s. 1).

Ligeledes peger psykologen Ida, at i de tilfælde, hvor den mandlige voldsudøver selv har oplevet eller observeret vold i sin barndom har en betydning for, hvordan han har lært at håndtere konflikter; *“Så på mange måder handler det om, hvad det er for nogle adfærdsmønstre man har lært i forhold til, hvordan man håndterer forskellige ting. Hvad for nogle konfliktmønstre har man lært.”* (Ida, s. 4). I dette tilfælde kan der endnu engang trækkes tråde til den kognitive læringsteori. Udover Bandura beskriver psykiateren Aaron Beck (1990), hvordan individet via perceptioner og tolkninger lærer fra de sociale situationer individet deltager i, især med de mennesker som i den tidligste alder er betydningsfulde, såsom de omsorgspersoner fra barndommen som psykologerne ved DMV fremhæver (Hutchinson & Oltedal, 2017). Med andre ord, finder læringen sted ved, at barnet eksempelvis ser manden, sin far, være aggressiv og slå kvinden, sin mor, når der er et problem. Herved observerer barnet som del af læringsprocessen, og danner på baggrund af dette en grundlæggende antagelse, der gemmes i hukommelsen, som et mere eller mindre ubevidst tanke- og handlemønster, der tages med videre i livet. Volden bliver derfor indlært som en form for problemløsning. De basale antagelser vil være *“sociale byggesten”*, således at individet har indlærte handlestrategier klar, hvis lignende situationer opstår, eksempelvis i et parforhold (Hensen & Petersen, 2004: 30).

Gennem identificering af de erfaringer de mandlige voldsudøvere har fra barndommen, herunder tanke- og handlemønstre, udforskes den tidlige læringsproces således i behandlingen. Dette med henblik på at forstå den nuværende adfærd som tillært, herunder

volden som resultat af nogle uhensigtsmæssige indlærte adfærdsmønstre. På baggrund af dette kan tanker og følelser, der er forbundet heri bearbejdes, jævnfør det psykodynamiske perspektiv (Hutchinson & Oltedal, 2017). Den voldsudøvende mand skal derfor i behandlingen erkende og rumme sin fortid, og konstatere, at de tidlige påvirkninger har efterladt ham med et billede af vold som problemløsning (Hensen & Petersen, 2004).

I dette afsnit kommer det til udtryk, at voldsudøverne gennem behandlingen hjælpes til at bevidstgøre fortrængte erfaringer og opnå en forståelse af disses betydning. Dette kan forstås som en del af læringen mod hensigtsmæssig adfærd, hvoraf det er en forudsætning, at voldsudøverne opnår en indsigt i, hvordan volden kan forstås som en tillært uhensigtsmæssig adfærd. Herigennem kan blikket rettes mod nye måder at handle på i de situationer, hvor volden kommer til udtryk. Det skal hertil fremhæves, at intet kan retfærdiggøre eller undskylde den voldelige adfærd. Ikke desto mindre, stemmer det overens med den læringsteoretiske tilgang og specialets teoretiske forforståelse omkring vold som problematisk indlært adfærd qua observationer i barndommen, og forståelsen omkring, at behandlingen skal rettes mod læring af ny adfærd.

5.2.2. Ubevidste tanker og følelser

Arbejdet med tidligere erfaringer er tæt forbundet med voldsudøverens tanker og følelser. I læringsteorien har de kognitive mekanismer en selvstændig kausal rolle i forklaringen af adfærd samt ændring af adfærd. Dette forudsætter en forståelse omkring, at måden man tænker på, har indvirkning på adfærden, og at man ved at ændre tænkemåder kan ændre adfærden (Hutchinson & Oltedal, 2017). Hertil beskriver Kastling (2012), at mandlige voldsudøveres har et manglede forhold til deres følelser, hvilket kan have en forbindelse til den vold, der udøves. Kastling præsenterer ligeledes, at behandlingen af voldsudøvere netop bør være med til at styrke sammenhængen mellem følelser og de reaktionsmønstre, herunder vold, der kan bunde i en mangelfuld sammenhæng mellem følelse og fornuft (Kastling, 2012). Implicit heri kan det tolkes, at arbejdet med følelser har en væsentlig betydning for at kunne komme volden til livs. I denne forbindelse udtaler Ida, at arbejdet med tanker og følelser også handler om at blive klogere på, hvilke informationer der ligger i dem;

"(...) For tit de der følelser har nogle enormt vigtige informationer i sig, som også kan være relevant at være klogere på. (...) Hvad betyder det egentlig, når jeg kan mærke i mit bryst, når jeg får sådan en synkefølelse i min mave, er det fordi jeg er ked af det, er det egentligt noget helt andet. Simpelthen blive klogere på, hvad er det de beskeder følelserne sender, hvad er det de handler om." (Ida, s. 8).

Ida beskriver her, at følelserne ofte rummer meget mening, og har en hensigt som voldsudøveren bør blive klogere på. Det identificeres heri, at voldsudøveren modtager støtte til at opnå en forståelse af sine følelser, og heraf forstå, hvad der kan forårsage selve voldsudøvelsen. I denne forbindelse kan der også inddrages et perspektiv fra læringsteorien, der fordrer, at der i psykologens hjælpeproces mod læring af hensigtsmæssig adfærd bør være et fokus på *udforskning* og *indsigt*, hvor voldsudøver og psykolog i fællesskab udforsker tanke- og handlemønstre hos voldsudøveren (Hutchinson & Oltedal, 2017). Blandt de metoder, der afspejler dette læringsteoretiske perspektiv såvel som betoningen af Freuds psykiske determinisme, er kognitiv terapi. Denne terapiform inddrager en forståelse om, at tanker, følelser, adfærd og kropslige reaktioner hænger sammen. Sammenhængen mellem disse dimensioner fremstilles i den såkaldte *kognitive diamant*, hvor der stilles spørgsmål vedrørende tanker, følelser, adfærd og krop med udgangspunkt i en specifik situation (Hutchinson & Oltedal, 2017). Hertil beskriver psykologen Andreas med udgangspunkt i hans kognitive metode;

"(...) Så man arbejder rigtig meget med, hvad gør man ved tanker, altså når der opstår tanker og hvad gør man når der opstår følelser, hvordan kan man arbejde med dem, og hvordan kan man omstrukturere, hvordan man arbejder med tanker og følelser. "
(Andreas, s. 4).

Det fremgår af denne beskrivelse, at det handler om at identificere og bearbejde tanker og følelser, samt forstå adfærd og voldshandlinger i denne kontekst. På baggrund af dette kan der arbejdes med at omstrukturere, eller forstå disse følelser på en anden måde, herunder koble følelsen til en mere hensigtsmæssige handlestrategi. Ifølge Florence Hollis, der er udvikler af psykosocialt arbejde, har bearbejdning af det ubevidste til formål at forebygge og behandle de problemer, det ubevidste medfører, herunder voldsudøvelsen (Hutchinson & Oltedal, 2017). I

denne sammenhæng påpeges det af Andreas, at der skal forekomme en bevidstgørelse af, hvad disse tanker og følelser har af indvirkning på adfærd og kropslige reaktioner.

(...) Så det handler ikke om at de skal undgå tanker og følelser, men hvad gør vi når vi får tanker og følelser, som er ubehagelige for os eller som gør at vi har en adfærd som er uhensigtsmæssigt, altså hvis man mange vrede tanker og følelser, så påvirker det sandsynligvis ens adfærd, så man er aggressiv. “ (Andreas, s. 4).

Med andre ord søges der mod at tydeliggøre en årsagssammenhæng. Denne årsagssammenhæng kan forstås som en del af processen, hvor den mandlige voldsudøver opnår en forståelse af egen adfærd. Ifølge Bandura handler denne proces om at finde de komplekse koblinger mellem de tidligere erfaringer, når nye skabes. Hertil fremhæves det i den kognitive læringsteori, at det vigtigste for at opnå læringen er evnen til at skabe billeder af verden, herunder hvordan adfærd og konsekvenser forbindes, og handle i overensstemmelse med dem (Hutchinson & Oltedal, 2017). Dette leder tilbage til mentalisering, omkring at lære voldsudøveren at se sig selv udefra med henblik på at forstå den voldelige adfærd på baggrund af fortrængte erfaringer og ubevidste mentale processer. Hertil beskriver Ida, at hun søger at bistå voldsudøverne i skabelsen af en forståelse af den vrede voldsudøverne oplever, som en sund følelse. Det er først når den kobles på en adfærd, der rummer aggression og vold, at følelsen bliver skadelig. Ida beskriver i denne sammenhæng; *(...) Så det at kunne forholde sig til, at man kan godt være vred men også finde nogle andre at være vred på en at være aggressiv. “ (Ida, s. 8).* Dette perspektiv understøttes af Reinicke, der beskriver, at mænd ikke stoppe med at være vrede, men med at udtrykke deres vrede i vold (Reinicke, 2002). Ida beskriver i citatet i overensstemmelse med læringsteorien såvel som det psykodynamiske perspektiv, at hun søger at skabe et grundlag for at lære en anden adfærd, på baggrund af en udforskning og indsigt i voldsudøverens tidligere ubevidste følelser og tanker, samt fortrængte erfaringer. De psykodynamiske tilgange og den kognitive læringsteori betoner således, at ubevidste processer spiller en vigtig rolle for individets udvikling. Dog kan den hjælp psykologerne tilbyder voldsudøveren med henblik på at ændre adfærd nogle gange komme i konflikt med det, den bevidste del af personligheden er parat til (Hutchinson & Oltedal, 2017). Dette henleder til psykologen Mads, der udtrykker, at det ikke altid giver mening for den enkelte voldsudøver at dykke ned i det ubevidste, hvad angår fortrængte og ubevidste følelser;

“Det der med, hvis man går sådan meget kognitivt adfærdstereapeutisk til værks, så vil der være en del, der handler om, det er min forståelse i hvert fald, en øget opmærksomhed, en selvmonitorering (...) Og der er nogle der kan sige, at det stresser mig nærmest mere at skulle være konstant overvågen.” (Mads, s. 18).

Mads beskriver, at han i sit behandlingsarbejde møder mandlige voldsudøvere, der oplever, at en øget opmærksomhed på deres følelser og tanker har en negativ indflydelse, og derfor som udgangspunkt ikke vil være givende i forhold til en adfærdsændring. Hertil udtaler Mads, at dette kommer meget forskelligt til udtryk blandt voldsudøverne, hvor nogle kan opleve det som meningsfuldt at udforske og opnå indsigt i fortrængte erfaringer og de ubevidste følelser, mens andre ikke ønsker at gennemgå deres barndom, da de ikke oplever, at udforskningen af dette hjælper dem i deres nuværende situation;

“(...) jeg gider ikke tale om min barndom (...) hvordan hjælper det mig nu. Så hvis ikke den kobling på nogen måde giver mening for dem og de gentagende gange afviser den, så tænker jeg, så tager vi udgangspunkt i her og nu eller det de står i lige nu.” (Mads, s. 17).

Herved beskriver Mads en højere grad af læringsteoretisk samt systemteoretisk perspektiv, hvor orienteringen rettes mod et her- og nu perspektiv, herunder voldsudøverens specifikke kontekst. En del af kritikken omkring det psykodynamiske perspektiv, som blandt andet læringsteorien bygger videre på, er netop at tilgangen er for tilbageskuende og ikke er nok fokuseret på den nutidige kontekst (Hutchinson & Oltedal, 2017). Denne kritik kommer også til udtryk i citatet af Mads i forhold til erfaringen med, at nogle voldsudøvere ikke finder det relevant for deres nuværende situation at skue tilbage på fortiden. Læringsteorien tilbyder derfor en forståelse af, hvordan voldsudøveren kan lære at ændre den uhensigtsmæssige adfærd, gennem identificering af, hvad der opretholder den i en nutidig kontekst. Ligeledes er man i systemteorien optaget af, hvordan man skal frembringe ændring. Dette gøres ved at hjælpe borgeren med at foretage tilpasninger med afsæt i en bevidstgørelse omkring, hvad der er muligt at gøre noget ved (Hutchinson & Oltedal, 2017). Dette henleder til Mads' videreformidling af en voldsudøvers udtalelse; *“(...) hvordan hjælper det mig nu. (...)”* jf. forrige citat, der indikerer, at fortiden ikke opfattes som noget der alligevel kan gøre noget ved, hvorfor der fokuseres på den nuværende adfærden, hvad der opretholder den her og nu, samt hvad der

kan ændre den. Hertil opfattes det som væsentligt ifølge systemteorien, at man i behandlingsarbejdet bidrager med råd og forslag, der giver mening for det enkelte individ og specifikke kontekst, netop som Mads italesætter (Hutchinson & Oltedal, 2017).

Ud fra psykologernes beskrivelser af deres behandlingsarbejde, kommer det til udtryk i dette afsnit, at de er interesseret i at udforske, hvordan tænkning og følelser indvirker på den mandlige voldsudøvers adfærd. Herunder at bearbejdning af det ubevidste i sig selv kan være med til at ændre den uhensigtsmæssige adfærd. Omend psykologen Mads nuancerer denne forståelse ved at påpege, at det ikke for alle voldsudøvere opleves som gavnligt at udforske det fortrængte og ubevidste, og i stedet fokuserer på, hvad der fastholder voldsudøvelsen i en nutidig kontekst, fremgår det stadig, at en stor del af det behandlingsmæssige fokus rettes mod en understøttelse af adfærdsændringer gennem læring af andre måde at forstå sine følelser, tanker og tidligere erfaringer på.

5.2.3. Voldsudøverens forsvarsstrategier

Indtil videre er det analyseret, hvordan psykologerne ved DMV i deres behandling indtager særligt et psykodynamisk samt læringsteoretisk sigte, hvad angår identificering af tidligere erfaringer og kobling til den aktuelle voldelige adfærd. Herunder bidrager de til en forståelse hos voldsudøveren omkring, hvordan de fortrængte erfaringer har påvirket tanker, følelser og adfærd. Herunder identificeres også voldsudøverens uhensigtsmæssige forsvarsstrategier. Sigmund Freud, og senere hen hans datter Anna Freud, var særligt optaget af individets forsvarsstrategier, der opstår med henblik på at rumme svære følelser (Hutchinson & Oltedal, 2017). I denne forbindelse beskriver psykologen Ida, hvorledes hun arbejder med en forståelse af, at vi alle har sårbarheder med os i livet, enten fra vores barndom eller parforhold, der kobles til såkaldte overlevelsesmekanismer;

“(...) og tit så kobler vi de her sårbarheder på nogle overlevelsesmekanismer, fordi vi finder nogle måder at passe på os selv uanset, hvordan vi er. Og særligt, hvis man er opvokset i hjem, hvor man skal passe på sig selv, så bliver de meget tit koblet sammen de her sårbarheder og overlevelsesstrategier.” (Ida, s. 5).

Følgeligt beskriver Freud selve fortrængningen som betydningsfuld for de forsvar vi udvikler, hvilket indebærer, at ubehagelige erindringer og følelser holdes væk fra bevidstheden gennem forsvarsmekanismer. De ubevidste forsvarsmekanismer såsom som fortrængning, fornægtelse eller projicering skal der et bevidstgørelsesarbejde til for at ændre (Hutchinson & Oltedal, 2017). Her kan der trækkes tråde tilbage til det tidligere afsnit omkring skam og selvretfærdighed, hvor psykologen Mads beskriver, at han i mødet med de mandlige voldsudøvere kan opleve, at de udviser en form for selvretfærdighed og forklarer volden som forårsaget af den voldsudsatte;

“(...) ja, jeg tog kvælertag på hende, men det var også fordi hun er en dum so, og hun har også forladt mig, og jeg kan ikke se mine børn, så det fortryder jeg ikke (...) der vælger jeg også at overhøre dem eller ikke at tage dem for face value (...) ” (Mads, s. 7).

Særligt når Mads fortæller, at han vælger at overhøre, når voldsudøveren forsøger at retfærdiggøre sin vold, ledes tankerne hen til operant læring, som den tidlige læringsteoretiker Skinner præsenterede i forhold til, hvorledes forstærkere bruges til at modificere uønsket adfærd (Hutchinson & Oltedal, 2017). Her gælder, at der ikke gives opmærksomhed til uønsket adfærd, da opmærksomheden i sig selv kan fungere som en forstærkning af ikke-acceptabel adfærd. I stedet fordrer operant læring, at sammenhængen mellem den problematiske adfærd, og dét voldsudøveren oplever som positivt eller effektivt ved adfærden, skal aflæres. Det vil sige, at der i stedet for at rette opmærksomheden på den uønskede adfærd, rettes fokus på de situationer, hvor der udøves en ønsket adfærd (Hutchinson & Oltedal, 2017).

Med dette in mente, kan det forstås, at Mads ikke søger at understøtte den voldelige adfærd ved at give den opmærksomhed. I denne sammenhæng beskriver Mads, at han ikke tager sådan en udtalelse for pålydende værdi, og at han i stedet opfatter selvretfærdigheden som et udtryk for noget, der er svært, eksempelvis følelsen af skam. Det kan ud fra Mads' udtalelse fortolkes, at selvretfærdigheden er en form for forsvarsmekanisme, for at undgå ubehagelige følelser, herunder eksempelvis oplevelsen af skam, som tidligere analyseret. Ifølge Freuds psykodynamiske teori skal forsvarsstrategierne derfor forstås som ubevidste strategier, der tages i brug, når negative erindringer og følelser skal rummes (Hutchinson & Oltedal, 2017). Med andre ord, en form for mestringsstrategi. Hertil mener Kastling, at det er grundlæggende i behandlingen af voldelige mænd at få dem til at skelne mellem, hvornår det er acceptabelt at

blive vred, og hvornår raseriet er en beskyttelse mod noget andet (Kastling, 2012). I den psykodynamiske tradition menes det hertil, at man må lære sig selv og sit indre liv at kende for at kunne ændre på de uhensigtsmæssige forsvarsmekanismer (Hutchinson & Oltedal, 2017). I behandlingsarbejdet ved DMV med identificeringen og bearbejdning af ubevidste følelser og tanker indgår således også en bevidstgørelse og frembringelse af forsvar samt fortrængte følelser, der tidligere ansås som farlige. Dette leder samtidig til en forståelse inden for interaktionistisk socialt arbejde omkring, at noget er ubevidst, fordi det opfattes som truende eller at selvet ikke tillader individet at erkende det (Hutchinson & Oltedal, 2017). Carolyn Saari (2005), amerikansk professor i socialt arbejde, beskriver dette som individets *blinde punkter*. Derfor kan psykologerne i behandlingsindsatsen tilbyde et andet blik på voldsudøverens uhensigtsmæssige væremåde, som de mandlige voldsudøvere ikke selv umiddelbart kan se (Hutchinson & Oltedal, 2017). Ida beskrev i hendes forrige citat, at det i voldsudøvernes tilfælde ofte er koblet til en opvækst, hvor man har følt sig nødsaget til at passe på sig selv. Hvad angår disse forsvar, beskriver Maria, at hun benytter såkaldt intensiv psykodynamisk korttidsterapi, der blandt andet betoner udviklingen af forsvar; *“(...) Og i den metode, der ligger at vi udvikler nogle forsvar for at undgår nogle af de følelser vi har dårlige erfaringer med.”* (Maria, s. 1). Marias udtalelse stemmer overens med Idas beskrivelse af overlevelsesmekanismer, og mener ligeledes af disse forsvar eller udvikles og bruges til at undgå de svære og negative følelser. Gennem Marias behandling handler det derfor om at adskille og tydeliggøre disse følelser og strategier, så voldsudøveren kan opnå en forståelse af, hvilke strategier han tager brug for at undgå det, der opleves svært. I denne forståelse skabes overlevelsesstrategierne, omend det oftest er ubevidst, i et forsøg på at “overleve”. Hertil er det et perspektiv i læringsteorien, at der er en logik i, at voldsudøveren lærte den uhensigtsmæssig adfærd, eksempelvis i barndommen. Det vil sige, at den var den mest hensigtsmæssige i den situation han befandt sig i, da adfærden blev tillært (Hutchinson & Oltedal, 2017). Dette er et perspektiv Ida italesætter;

“(...) Og de kan jo tit udvikle sig til at blive enormt konstruktive, men nogle gange så kan de også blive en smule hæmmende, hvis ikke de på en eller anden måde stemmer overens i de nye kontekster man indgår i eller hvis de simpelthen bliver lidt rigide.” (Ida, s. 5).

Selvom adfærden eller forsvarsstrategierne har været konstruktive i den tidlige opvækst, der eksempelvis har været præget af vold og misbrug, beskriver Ida, at problemet opstår, når disse

mekanismer ikke er hensigtsmæssige i nye kontekster eller de bliver hæmmende for voldsudøveren. Dette understøttes af det læringsteoretiske perspektiv, der blandt andet beskriver, at dét der har været hensigtsmæssige i et miljø eller i en situation som barn, hvad angår overlevelse, ikke længere er hensigtsmæssige i et nyt miljø, eksempelvis i et parforhold i voksenlivet (Hutchinson & Olteal, 2017).

I dette analyseafsnit fremgår det, at behandlingens arbejde med voldsudøvernes fortrængte erfaringer og ubevidste kognitive mekanismer, også rummer identificering og bearbejdning af forsvarsstrategier. Disse forsvarsstrategier forstås som udviklet på baggrund af nogle sårbarheder fra barndommen, hvor der har været et behov for at overleve og holde ubehagelige erfaringer og følelser ude af bevidstheden. Forsvarerne kan også komme til udtryk som uhensigtsmæssig fortrængning, fornægtelse eller projicering af ansvaret for volden, hvorfor behandlingen bør hjælpe voldsudøveren med at opnå forståelse af disse indre mekanismer for at kunne ændre de uhensigtsmæssige forsvarsmekanismer, og erstatte dem med en hensigtsmæssig adfærd.

5.2.4. At lade følelsen fylde og rumme smerten

Med udgangspunkt i et hermeneutisk grundlag for dette speciale, var empiriindsamlingen funderet i en forforståelse omkring, at maskulinitetsopfattelser kunne have betydning for mandlige voldsudøveres forhold til deres følelser. I denne sammenhæng udtaler Andreas, at han oplever, at de mandlige voldsudøvere han møder i behandlingen ofte har svært ved at tale om deres følelser;

“(…) Men jeg har en oplevelse af, at der er mange mænd som har svært ved at italesætte deres følelsesliv og de tanker de har, og de har en meget dårlig forbindelse til det. I virkeligheden når de er meget vrede, så dækker det i virkeligheden over, at de er bange eller kede af det, eller et eller andet. Og det kan de slet ikke mærke, de kan mærke vreden. Det er der rigtig meget af, og jeg synes at der er helt klart en overvægt af mænd, som har svært ved at italesætte deres følelsesliv og tanker (…).” (Andreas, s. 11).

Det fremgår af dette citat, at Andreas oplever, at den vrede mandlige voldsudøver ligger inde med blandt andet er funderet i en følelse af at være ked af det, som er en følelse de ikke kan

mærke eller forholde sig til, hvorfor de i stedet reagerer med aggression i parforholdet. Dette kan forstås som et udtryk for, at der er nogle opfattelser omkring maskulinitet, der har en indflydelse på mandlige voldsudøvers forhold til deres følelser. Herunder fremgår det, at attituder som hårdhed og aggressivitet, der ifølge Gilmore (1990) er inkorporeret i maskulinitetsopfattelser, træder i stedet for sårbarheden. Ligeledes er det en generel opfattelse i feministisk forskning, at mænd ikke må være sårbare og følsomme (Reinicke, 2013). Dette leder samtidig tilbage til læringsteorien, herunder vold samt aggression som tillært og den manglende tillærte evne til at regulere sig selv og sine følelser, jævnfør observationer af vold som problemløsning i barndommen (Hutchinson & Oltedal, 2017). Hertil mener psykologen Ida;

“Men der tror jeg også at de forskellige maskulinitetsidealer spiller ind. Men helt sikkert også i forhold til, hvad for nogle måder har man lært at håndtere følelser på, hvad skal en mand egentlig være (...) de oplever, at de på en eller anden måde har negligeret deres følelser i lang tid (...). “ (Ida, s. 9).

Det kan ved Idas udtalelse tolkes, at den mandlige voldsudøver har en tillært maskulinitet gennem den kontekst og de kulturelle betingelser han er indgået i. Herunder, hvordan han har lært at skulle være som mand og hvordan han skal håndtere sine følelser. Ligeledes taler Reinicke (2002) om, at mænd generelt taler mindre om deres følelser, er bange for at vise svaghed og er langt mere tilbøjelige til at ville klare sig selv. Ligeledes er Reinicke af den opfattelse, at det oftest er lettere for mænd af lade deres aggressioner komme ud i form af vold fremfor at skulle italesætte deres sårbarhed og magtesløshed (Reinicke, 2002). Med Banduras modelindlæring in mente kan maskulinitet, herunder hårdhed og aggressivitet, forstås som en mere eller mindre uhensigtsmæssig tillært måde at håndtere følelser på, og kan samtidig tolkes som barriere for en læringsproces mod anden adfærd, da forholdet til følelser i behandlingsindsatsen opfattes som afgørende for at opnå en forandring af adfærd. Psykologen Svend Aage Madsen (2002) har i denne forbindelse påpeget, at mænds manglende forhold til følelser ikke nødvendigvis skyldes, at mændene ønsker at skubbe deres følelser til side. Derimod kan det være et ønske om at få tryghed og kan yderligere relateres til angsten for at fremstå som svag (Reinicke, 2002). Med andre ord, kan aggressionen og voldsudøvelsen være et udtryk for at opnå kontrol, på baggrund af nogle følelsesmekanismer som voldsudøveren ikke kan forstå og forholde sig til. Hertil er et fokusområde i behandlingen således at lære den

mandlige voldsudøverer at forstå de svære følelser. Herunder skabe en forståelse omkring, at vreden mod ens partner, måske egentlig rummer en oplevelse af at være såret eller ked af det. Andreas beskriver, at det er væsentligt i læringsprocessen mod anden hensigtsmæssig adfærd, at voldsudøveren, skal *“(…) øve sig i følelser (...) Og lære sådan; Hov, hvad er det jeg føler og hvad tænker jeg lige nu. ”* (Andreas, s. 11). Ida understøtter dette perspektiv med en pointe, om at den mandlige voldsudøver skal lære at rumme følelsen;

“Nogle gange tænker jeg faktisk også, og der bliver det relateret særligt til mændene, det der med og netop øve sig i at lade følelsen fylde som det den er (...) hvad er det egentligt man har brug for når man er ked af det og også forholde sig til, hvad er det for nogle erfaringer man har med at være ked af det (...) Så både på en eller anden måde at forholde sig til, er der nogle blokeringer, der gør at det er svært at være ked af det eller sårbar på den måde. ” (Ida, s. 8).

Heri er der en betoning på, at de mandlige voldsudøvere også skal lære at være i følelsen, selvom den opleves som ubehagelig. Ifølge Reinicke er mænd ikke forprogrammeret til at benægte følelser, men er i stedet et resultat af den maskuline kulturs krav om følelsesmæssig tavshed, der kan påpeges som hovedårsagen til et mangelfuldt emotionelt sprog (Reinicke, 2002). Det forstås hertil, at voldsudøveren gennem behandling ikke blot skal lære at rumme sin sårbarhed og modarbejde de maskuline forståelser, men også udfordre og udforske de sårbare følelser, og forstå hvad meningen bag dem er. Dette med henblik på, at voldsudøveren lærer, hvordan han kan agere mere hensigtsmæssigt. Med andre ord, kan dét at rumme og opnå indsigt i ubehagelige følelser forstås som en del af læringsprocessen mod ikke-voldelig adfærd. Hertil udtaler Maria;

“(…) hvis vi skal stoppe det fra at blive destruktivt både for dig selv og for andre, så skal du på en eller anden måde finde ud af, hvordan kan du rumme, at de er der. Hvordan kan du udholde de svære følelser, og hvad er det, der er vigtigt nok til at udholde dem på den her måde og hvad vil konsekvensen være af at udøve vold (...). ” (Maria, s. 7).

Maria beskriver hermed, i tråd med Andreas og Ida, at voldsudøveren skal hjælpes til at lære at udholde de svære følelser og opnå en forståelse af, hvad konsekvenserne ved voldsudøvelsen

vil være. Med andre ord, opvejes voldsudøvelsens konsekvenser mod det ubehagelige ved at rumme svære følelser. Dermed kan det tolkes som, at der søges mod en forståelse af, at hvis ikke der arbejdes med at rumme disse følelser, vil det fortsat være destruktivt for både voldsudøveren og dem omkring ham, eksempelvis en voldsudsat partner, da handlemønstrene ofte vil resultere i voldsudøvelse. Ligeledes taler Andreas om at lære voldsudøverne, at lidelse er et *grundvilkår*;

“Ja, og så prøver jeg faktisk også at snakke med dem om lidelse som et grundvilkår. (...) Altså hvordan lærer jeg at leve og have en hverdag, og fungere til trods for at jeg har det her problem (...) og uanset hvordan man reagerer på det, så bliver man nødt til at lære at håndtere det på en eller anden måde, som er en sund måde at lære at leve med.” (Andreas, s. 14).

Andreas fremhæver, at det er et væsentligt element i det kognitive arbejde med følelser, tanker og adfærd, at hjælpe voldsudøveren til at lære at leve på en sund og hensigtsmæssig måde, til trods for ubehagelige erfaringer eller følelser. Behandlingen kan således ikke fjerne traumer og ubehageligt erfaringer, men kan gennem en bevidstgørelse og bearbejdning tilbyde voldsudøveren sunde handlestrategier. Dette leder til en udtalelse fra Mads, omkring, at formålet med behandling er, at volden skal stoppes, og ikke at de mandlige voldsudøvere skal blive glade; *“(...) vi arbejder ikke primært med at de skal blive glade eller få det bedre, vi arbejder primært med at volden skal stoppes.”* (Mads, s. 26). Dog kan det ud fra Andreas', Marias og Idas beskrivelse omkring læringen af at lade følelsen fylde og rumme smerten implicit indikere, at voldsudøveren i en bearbejdning af dette skal få det bedre gennem en forståelse af sig selv og relationen til den voldelige adfærd, som udtryk for følelser, tanker og adfærd, der skal håndteres anderledes.

I forbindelse med Idas og Andreas' oplevelser med maskulinitet som betydende, for de mandlige voldsudøveres udfordringer med følelser, kommer til det udtryk, at behandlingen også udfordrer mændenes opfattelser af at skulle være stærke. Hertil beskriver Ida, at det i forbindelse med maskulinitet og forholdet til følelser er interessant at udfordre den tillærte maskulinitetsopfattelse, herunder få voldsudøveren til at forholde sig til, hvad for en mand eller far han har lyst til at være, herunder; *“(...) kunne forholde sig til eller tage et lille opgør med nogle af de ting man bare har troet var rigtige.”* (Ida, s. 16). Derimod mener Maria ikke, at

maskulinitetsidealer nødvendigvis har betydning i arbejdet med mandlige voldsudøvere, og hun udfordrer derfor specialets forforståelse med en anden oplevelse af praksis;

“Det har jeg kun oplevet har været en ting, som man lige skulle udfordre, og så er det egentlige gået fint, og så har jeg haft måske enkelte tilfælde, hvor det har været en overbevisning, som vi ikke rigtig kunnet komme udenom, hvor vi har skulle arbejde os omkring, hvad man så kunne.” (Maria, s. 13).

Omend Maria beskriver, at hun i få tilfælde har måtte arbejde udenom rigide opfattelser hos voldsudøveren om, hvad det indebærer at være en “rigtig mand”, tillægger hun ikke maskuliniteten stor betydning, hvad angår barriere for læringsprocessen. Dog kommer det til udtryk, at hun alligevel oplever, at særligt de mandlige voldsudøvere, der er henvist fra Kriminalforsorgen har nogle; *“ (...) narrativer omkring, hvad det vil sige at være en rigtig mand og hvad det vil sige at være stærk eller svag. Og de bliver nogle gange udfordret.” (Maria, s. 6).* Maria refererer yderligere til, at hun oplever, at de mandlige voldsudøveres svære forhold til deres følelser og det at være ked af det, ikke er forbundet med maskulinitet, men nærmere opvækstvilkår eller miljøer, hvor det har været uhensigtsmæssigt at være sårbar og følelsesladet;

“(...) når man på mange måder er opvokset eller har befundet sig i miljøer, hvor det har farligt eller uhensigtsmæssigt at være følelsesladet eller udtrykt sine behov, så er det enormt svært både at finde ud af hvad er det egentligt jeg skal sige om det, jeg har måske slet ikke sprog for det, jeg kan slet ikke mærke, hvad det foregår inde i mig (...)” (Maria, s. 6).

Dette kan således refereres tilbage til forrige afsnit, hvad angår forsvarsstrategier, hvor det analyseres, at voldsudøveren skaber mere eller mindre ubevidste forsvar for at overleve det, der var svært. Ligeledes de tidligere fremhævet maskulinitetsopfattelser om, at mænd ikke nødvendigvis ønsker at skubbe deres følelser til side, men derimod ikke ønsker at fremstå svage (Reinicke, 2002). At udtrykke følelser bliver derfor forbundet med svaghed, som Maria implicit udtrykker, når hun beskriver det som uhensigtsmæssigt at være følelsesladet. Endvidere kommer til udtryk i interviewet med Maria, at understøttelsen af en læringsproces hos de

mandlige voldsudøvere, hvad angår forholdet til deres følelser, som Andreas og Ida også har tilkendegivet, kan være med til at forebygge volden;

“Og vreden er jo instrumentel på den måde, at den kan bruges i et forsvar og dækker tit over enormt meget smerte. Så vi arbejder på at finde frem til nogle af de følelser, der ligger under og simpelthen holde dem ud (...) For det er ofte det, der sker når de er udadreagerende (...).” (Maria, s. 4).

I dette tilfælde forstås voldsudøvelsen, som instrumentel, og kan i relation til forsvarsmekanismer, forstås som en måde at håndtere de svære følelser. Maria beskriver, at det ofte er på baggrund af manglende kapacitet til at rumme de svære følelser, at den voldsudøvende adfærd opstår. Underforstået, at opbygning af kapacitet til at rumme følelserne lige såvel som ubehagelige erfaringer, kan være med til at forebygge voldsudøvelsen;

“Det er også betydningsfuldt, selvom det lyder lidt mere fluffy, det her med, at mærke sine følelser igen og igen, så man kan holde dem ud og rumme dem og ved hvad der er hvad. Det i sig selv kan også mindske behovet for at skulle blive meget vred (...).” (Maria, s. 5).

Dette underbygges af Ida, der beskriver, at en del af behandlingen indebærer at den mandlige voldsudøver skal genopbygge en følelse af, at han har overblik over sine emotioner: *“at genopbygge den, der følelse af at man faktisk har oversigt over ens emotioner og hvordan man kan håndtere dem.”* (Ida, s. 9). Ved at identificere ens følelser og forstå, hvad de faktisk indebærer, kan det være med til at forhindre, at voldsudøveren når derud, hvor volden bliver en handling.

På baggrund af dette afsnit fremgår det, at en del af arbejdet med at understøtte voldsudøvernes læringsproces mod anden ikke-voldelig adfærd indbefatter, at de skal lære at rumme det, der er ubehageligt, samt lære at forstå, hvad deres følelser og reaktioner er et udtryk for, fremfor at reagere med vold. Herunder udfordres deres mere eller mindre rigide maskulinitetsforestillinger, der kan agere stopklods for forholdet til følelserne. Gennem denne følelsesidentifikation kan der skabes en følelsesregulering, hvor voldsudøveren rummer

følelserne og handler på en anden måde. En gennemgående pointe er, at voldsudøveren ved at mærke og rumme sine følelser mindsker behovet for at udøve vold.

5.3. Self-efficacy og troen på forandring

Ved at identificere og bearbejde følelser, tanker, og erfaringer skabes der et grundlag for ændring af adfærden, der kan foregå gennem tillæring af hensigtsmæssige handlemåder og øget mestringsevne. Med udgangspunkt i dette, vil indeværende afsnit omhandle det videre arbejde med regulering og øgning af mestringsevne blandt voldsudøverne med henblik på læring af hensigtsmæssige handlemåder fremfor den voldelige adfærd. Analyseafsnittet søger at besvare specialets sidste arbejdsspørgsmål om, hvordan behandlingen understøtter udvikling af voldsudøvernes mestringsevne og hensigtsmæssige handlestrategier. Besvarelsen søges tilvejebragt gennem et samspil mellem informanternes udsagn og læringsteoretiske samt systemteoretiske perspektiver.

5.3.1. Mestringsstrategier

Hvad angår mestring betragter Isdal vold som menneskets måde at mestre og regulere sine følelser på. Det vil sige, at voldsudøveren kontrollerer sine egne følelser ved at tage styring eller kontrol over en anden. Denne pointe er tidligere fremhævet, hvad angår voldsudøvernes projicering som forsvarsstrategi. Samtidig kan det sættes i forbindelse med en mere eller mindre uhensigtsmæssige mestringsstrategi. Isdal påpeger hertil, at behandlingsindsatsen har til hensigt at få de mandlige voldsudøvere til at indse dette og forstå, at deres adfærd ikke handler om den anden, men om dem selv (Isdal, 2020). Gennem behandlingen skal de således lære at mestre og tage kontrol over dem selv og deres følelser. Indenfor det læringsteoretiske perspektiv, præsenterer Bandura begrebet mestringsforventning eller self-efficacy, der indebærer mennesket evne til at sætte sig selv mål kombineret med en forventning om at disse mål kan nås. Bandura mener at mestring øges gennem modelindlæring og i omgivelserne med andre, hvorfor gruppebehandling havde været interessant at undersøge (Hutchinson & Oltedal, 2017). Dog har DMV for tiden lukket ned for denne indsats, som følge af Corona. Derfor fokuseres der i dette afsnit på mestring i de individuelle forløb for voldsudøvere. Hertil beskriver Ida;

“(...) jeg synes de fleste af dem jeg møder har en oplevelse af, at det er nogle kompetencer indenfor det som de gerne vil udvikle og blive bedre til (...) Det er definitivt en ting vi alle mennesker skal udvikle, som vi har i os. Det er nok noget man godt kunne udvikle på eller øve, eller hvad jeg skal kalde det.” (Ida, s. 4).

Ida beskriver, at de voldsudøvere hun møder i behandlingen i overvejende grad oplever, at de har nogle såkaldte kompetencer, der skal udvikles. Det kan i Idas beskrivelse og brug af ordet *kompetence* tolkes, at Ida anlægger en positiv tilgang til voldsudøveren, og at denne person allerede rummer potentiale til forandring og hensigtsmæssig adfærd, hvortil behandlingen bør bidrage med udvikling af disse eksisterende kompetencer. Præget af det læringsteoretiske perspektiv vil målet med arbejdet være bedre mestring og udvikling af kompetence. Målet er at nå frem til mere hensigtsmæssig adfærd, både hvad angår handlinger, følelsesmæssige reaktioner og tankemæssige sammenhænge. Dette gøres ved at støtte voldsudøveren i at gøre nye erfaringer og bearbejde disse (Hutchinson & Oltedal, 2017). Mestring har altså til hensigt, at voldsudøveren kan klare sig selv i vanskelige situationer. Hertil beskriver Ida, at mestring er centralt for overhovedet at kunne arbejde med en læringsproces mod anden adfærd. Herunder, at det er væsentligt, at voldsudøveren oplever; *“(...) den der følelse af self efficacy eller mestring fornemmelse, som bliver enorm vigtig for at bolden kan løbe videre. Og det er jo en kæmpe udfordrende proces.”* (Ida, s. 10). Hertil beskriver Ida, at hun også oplever, at det kan være en udfordrende proces for voldsudøveren at udvikle evnen til at mestre sig selv og de situationer, hvor volden opstår; *“(...) der kan være man eksterne faktorer, der kan bidrage til, at det kan være sværere at holde fast i de positive ændringer (..)”* (Ida, s. 11). Omend betoningen på mestring som en udfordrende proces fremgår det, at self-efficacy tillægges betydning i behandlingen, hvad angår understøttelsen af en læringsproces mod ikke-voldelig adfærd og forebyggelse af partnervold. Derimod mener psykologen Maria ikke, at hun eksplicit arbejder med mestring i hendes behandlingsarbejde, men at hun har baggrund i et følelsesrettet behandlingsarbejde, hvor det i højere grad handler om, at voldsudøveren skal lære at rumme det, der er; *“(...) Og det der så er mere i det følelsesrettet arbejde hos mig i hvert fald, handler mindre om at mestre og mere om at rumme det, der er (...).”* (Maria, s. 7). Dette perspektiv referer således tilbage til arbejdet med at lære voldsudøverne at rumme de svære følelser. Dog kan det at rumme svære følelser samtidig tolkes som, at voldsudøveren skal lære at klare sig selv i situationer, der

opleves vanskelige og konfliktfyldte, og derved være et udtryk for at kunne mestre sig selv, omend begrebet ikke indgår eksplicit i behandlingen.

I arbejdet med at understøtte voldsudøverens udvikling af hensigtsmæssige mestringsstrategier og udvikling af nye handle-mønstre, er det typisk, at der arbejdes med målsætninger. Dette udarbejder psykologerne allerede i den indledende udredningsfase. Hertil beskriver Ida, hvordan den såkaldte caseformulering skal tage udgangspunkt i det voldsudøveren mener er problemet; (...) *sådan en caseformulering, hvor vi på en eller anden måde opsummerer, hvad er det jeg synes er problematisk, hvad ønsker jeg at opnå, hvad er mine mål og delmål.* " (Ida, s. 9). I denne forbindelse taler Ida om, at caseformuleringen skal tage udgangspunkt i voldsudøverens egne ønsker, hvilket leder til en forståelse i læringsteorien, hvor der tages udgangspunkt i borgerens mål (Hutchinson & Oltedal, 2017). Målsætningen formuleres dog indenfor en overordnet ramme, der handler om, at partnervolden skal stoppe. Hertil beskriver Maria, hvordan målsætningen danner et udgangspunkt for selve behandlingen, og at undervejs bringes frem for at evaluere, hvor de befinder sig i processen;

"(...) så begynder man behandlingen med det og vender løbende tilbage den her caseformulering og ser, hvor er du henne nu i forhold til de her ting. Er der noget der er dukket op, som skal prioriteres eller noget som vi mangler?" (Maria, s. 2).

Hertil kan det gennem behandlingen, ud fra Banduras teori om mestring, forstås som væsentligt, at der udarbejdes øvelser og opgaver undervejs i forløbet med henblik på at nå denne målsætning og øge mestringsevnen (Hutchinson & Oltedal, 2017). Hvad angår tildeling af opgaver, beskriver Andreas, at han bevidst arbejder med dette i sit behandlingsarbejde;

"Så det er ofte sådan specifikke konkrete ting, som man kan arbejde med. Og så er det oftest kun en ting ad gangen (...) de får en ting de skal prøve at arbejde med. Og så snakker vi så om, hvordan det er gået, om det virker. Det er jo heller ikke altid, at de synes, at det har en effekt eller de synes at det er noget som fungerer for dem. Så må man ligesom prøve nogle andre ting i stedet for." (Andreas, s. 12).

Det fremgår af citatet fra Andreas, at han sammen med voldsudøveren sætter nogle delmål, som er mulige at nå, hvorfor der er fokus på en opgave af gangen underforstået, at det ikke må blive

for overvældende. Andreas hjælper og støtter voldsudøveren i disse mål, og justerer på dette, alt efter, hvorvidt voldsudøverne har oplevet en positiv eller negativ effekt. Jævnfør Banduras mestringsforventning kan det være med til at give voldsudøveren en følelse af at have kontrol over sig selv og de situationer, der opleves konfliktfyldte og problematiske (Hutchinson & Oltedal, 2017). Hvis der tænkes tilbage på pointen om, at volden nogle gange kan komme til udtryk på baggrund af en følelse af at mangle kontrol, kan dette forstås som en mere hensigtsmæssig måde at genvinde kontrollen i sig selv, fremfor volden. Derimod mener Mads ikke, at opgaver hører til i terapi, og han udtaler, at han ikke ønsker, at de mandlige voldsudøvere skal tildeles opgaver, som de ikke får gjort eller lykkedes med, fordi de ikke er motiverede;

“(...) det er hvis jeg fornemmer, at de er optaget af det og engageret i det. Men som sagt vil jeg gerne undgå den der fysioterapeut fornemmelse af, at de får nogle opgaver som de så ikke lykkes med. Og de ikke får gjort, fordi de ikke er engageret i det eller motiveret eller de er for svære eller et eller andet. Det skal ikke være et sted, hvor de har opgaver for, sådan ser jeg ikke terapi. Det er der nogle der gør. Det fungerer bare ikke for mig.” (Mads, s. 13).

Fortællingen fra Mads, indikerer netop den systemiske tilgang hans behandling tager udgangspunkt i. Det fremgår her som væsentligt, at der tages udgangspunkt i voldsudøverens kontekst, herunder det voldsudøverne er optaget af. Herved kan det ifølge Mads forstås, som en forudsætning for succes med behandlingen, at det skal være funderet i voldsudøverens eget engagement, men også en forståelse af, at voldsudøveren er en del af en system, der kan indvirke på, hvorvidt det er muligt for voldsudøveren at forfølge opgaver mellem samtalerne. På den måde, kan opgaver også forstås som en eventuel barriere for forandring, hvis det medfører forringelse af motivation qua manglende tilhørsforhold og succes, hvad angår behandlingens målsætning. Dette er en udfordring, der understøttes af Maria;

“(...) Men det er nogle gange svært at fastholde de her mennesker. Der har det måske også noget at sige, at der er en stor del af dem, som har ADHD, PTSD, personlighedsforstyrrelse, og som også har brug for mere specificeret hjælp andre steder. Og nogle gange kommer fra os til psykiatrien eller omvendt, eller sideløbende, og nogle gange kan det være rigtig svært, det er meget at jonglere på samme tid.” (Maria, s. 12).

Maria beskriver i dette citat, nogle af de udefrakommende faktorer, der kan gøre det svært for voldsudøvere at indgå i behandling for voldsudøvelsen, hvilket leder tilbage til Idas beskrivelse af eksterne faktorer, der kan gøre det svært at fastholde en læringsproces. Andreas beskriver også, at der er mange udefrakommende faktorer, der har indflydelse på, hvorvidt voldsudøverne oplever succes i behandlingen. Andreas fortæller;

“Et reelt problem det er, at vi har jo ret højt niveau af afbud og udeblivelser, hvor de simpelthen ikke dukker op eller de melder sig meget syge, eller så er der et eller andet galt. (...) jeg kan jo ikke gøre mit arbejde, når de ikke møder op.” (Andreas, s. 17).

Både Maria og Andreas beskriver således, at det kan være svært at fastholde de mandlige voldsudøvere i behandlingen, ofte på grund af nogle udefrakommende faktorer, som psykologerne ikke kan gøre noget ved.

Endvidere indebærer mestring som nævnt en evne til at kunne klare sig selv og de situationer, der kan være vanskelige. I denne sammenhæng arbejdes der i behandlingen også med selvregulering, hvor psykologen søger at lære voldsudøveren at regulere sig selv i situationer med vrede, aggression og vold. Ved selvregulering stilles voldsudøveren blandt andet opgaver, og anvender selv redskaber til at aflære uønsket adfærd i bestemte situationer (Hutchinson & Oltedal, 2017). Dette kan der være mange forskellige tilgange til, alt efter behovet hos den enkelte voldsudøver. Maria udtaler blandt andet, at; *“Der er forskellige ting og det kommer lidt an på, hvem man er som person og hvad man synes er hjælpsomt.”* (Maria, s. 5). Hertil beskriver alle psykologerne, at dette blandt andet kan omhandle vredesskalaer eller aggressionskontrol - en metode udarbejdet af Per Isdal (2020) - for at blive klogere på, hvad der skaber vreden, og hvordan man kan lære at kontrollere denne (Mads, s. 11). Derudover visualiseringsøvelser, hvor voldsudøveren forestiller sig at være i en vanskelig situation og mærker, hvad der var årsag til at han tyede til vold, herunder forholder sig til, hvad han kan gøre for at handle hensigtsmæssigt (Ida, s. 7). Psykologen Andreas fremhæver arbejdet med mindfulness med henblik på at berolige nervesystemet og vreden. Hertil beskriver Andreas, at det er vigtigt at være opmærksom på, at det ikke er alle der har gavn af denne form for adfærdsregulering gennem mindfulness *“(...) det vil være meget individuelt. Nogle har brug for meget konkrete råd og vejledninger.”* (Andreas, s. 8). Dette kan tage form af såkaldte nedreguleringsstrategier, der kan omhandle nogle meget lavpraktiske ting såsom at trække vejret, gøre sig selv mindre, og

trække sig fra situationen eller gå en tur, der alle kan forstås som nogle konkrete strategier, til at inddæmme aggressionen og heraf voldsudøvelsen, som alle psykologerne beskriver. Dog fortæller Maria i denne sammenhæng;

“(...) ofte så starter det med, at de lærer at gå fra situationen og så kan man udvikle på det efterhånden med endnu mere hensigtsmæssige strategier (...) og det er også det jeg typisk ser i rigtig mange af mine forløb, at de når slet ikke dertil, fordi vi har lavet det mere dybdegående arbejde. Så det er typisk nogle strategier, der er brugbare i starten af et forløb, hvis der er stadig er vold, og som så vil blive erstattet af at man faktisk har nogle gennemgående strategier for at holde baseline, sådan stressniveau eller hvad man skal kalde det, velvære, på et godt sted.” (Maria, s. 6).

Ud fra Marias citat kan det forstås, at de lavpraktiske nedreguleringsstrategier i højere grad er et redskab i det tidlige behandlingsforløb, hvis der stadig foregår vold. Det anses som væsentligt at lære voldsudøverne nogle mere vedvarende og gennemgående strategier, således at voldsudøveren ikke når derud, hvor aggression eller vreden er så svær at rumme og ender i enten vold eller en reguleringsstrategi såsom at gå sin vej. Det kan i stedet tolkes som, at formålet med strategierne bør være, at voldsudøveren slet ikke når at komme derud, hvor regulering skal tages i brug.

Endvidere gælder, at styrkelsen af mestring skal ikke kun ske gennem snak. Her inddrages inspiration fra filosofen John Dewey (1991) og hans udsagn om *learning by doing*. Dewey mente, at læring begynder i praksis ved at lære af erfaringer og ved at praktisere noget (Hutchinson & Oltedal, 2017). Hvad dette angår, udtaler Ida; *“(...) det her oplevelsesorienteret med, at det tit er der det føles stærkere, det er nemmere at tage med, fordi man allerede har set effekten af det.”* (Ida, s. 7). Ida fremhæver her betydningen af, at voldsudøverens praktiske erfaringer medfører et større tilhørsforhold og kendskab til de redskaber og den læring behandlingen tilbyder. Ligeledes kan det med Banduras teori om mestringsforventning antages som vigtigt, at psykologen inddrager voldsudøverens relevante erfaringer og ressourcer, i behandlingen, før at en forandring egentlig kan finde sted. Derfor skal psykologen og voldsudøveren i fællesskab afdække relevante erfaringer, fortællinger og situationer, hvor han føler styrke (Hutchinson & Oltedal, 2017). Hertil udtaler psykologen Mads;

“Hvis det er noget de ikke har nogen erfaring med, så vil jeg tænke, at sandsynligheden for at de lykkes med det eller de begynder at gøre, den er ikke særlig stor. Men hvis vi kan finde noget de allerede har erfaringer med, så er der større chance for at det er noget de lykkes med.” (Mads, s. 8).

Det fremgår af dette citat, at Mads understøtter Banduras betoning af erfaringernes betydning lige såvel som Deweys forståelse af, at læring foregår gennem erfaringer. Dette kommer til udtryk, da Mads fremhæver, at hvis voldsudøverne pålægges noget, de ikke har erfaring med er der større risiko, for at de ikke lykkedes med de alternative handlestrategier. Dette refererer tilbage til Mads' systemteoretiske forståelse af behandlingsarbejdet, hvor voldsudøverens specifikke kontekst anses som væsentlig for at behandlingen har en virkningsfuld effekt. Systemteorien tilbyder en forståelse om, at behandling har størst effekt, hvis voldsudøveren kan genkende sig selv i den information, der tilbydes i behandlingen. Her kan her refereres til antropologen Gregory Batesons (1972) beskrivelse af, at kendte udsagn *“en forskel, der gør en forskel”* (Hutchinson & Oltedal, 2017:300). Dette indbefatter, hvis psykologen fortæller noget voldsudøveren allerede ved, har inputtet ringe eller ingen indvirkning. Ydermere, hvis psykologen kommer med noget, der er alt for forskelligt fra det voldsudøveren selv har tænkt bliver det opfattet som urealistisk eller ikke lagt mærke til. I det systemiske behandlingsarbejde handler det om at komme med ideer, råd og forslag, der er tilpas forskellige, men rummer noget voldsudøveren allerede har tænkt, samt bidrager med nye nuancer, der flytter ham en retning mod læring af anden adfærd (Hutchinson & Oltedal, 2017). Når der på denne måde tages udgangspunkt i voldsudøverens eget repertoire, hvad angår læring af ny adfærd, har Mads; *“(…) en forventning om, at der er meget større chance for at det får ben at gå på, og at det noget de kan gå videre med, og at det rent faktisk er forandringsskabende.”* (Mads, s. 24).

På baggrund af dette afsnit fremgår det, at mestring kommer til udtryk som en forudsætning for, at voldsudøvere overhovedet kan lykkes med at stoppe volden. I denne sammenhæng søger psykologerne at understøtte voldsudøvere i at lære hensigtsmæssige mestringsstrategier, fremfor de forsvarsmekanismer og selvretfærdighed, der tidligere er analyseret. Hertil fremgår det ligeledes, at behandlingen er influeret af udefrakommende faktorer qua den kontekst voldsudøveren indgår i, der kan have betydning for læringsprocessen mod anden adfærd. I arbejdet med at styrke voldsudøvernes

hensigtsmæssige mestringsstrategier, indgår også selvregulering, hvor manden tildeles redskaber til at regulere sig selv i situationer, hvor volden kan forekomme. Følgelig er der et fokus på at bibringe voldsudøveren mestringsstrategier, der kan medføre, at manden ikke når derud, hvor han skal regulere sig selv. Yderligere er der en særlig betoning på, at der skal tages udgangspunkt i voldsudøverens erfaringer, da dette giver størst succes, og derved understøtter en varig forandring af adfærd. Særligt oplevelsen af succes tillægges betydning, hvad angår mestring, hvilket analyseres i det kommende afsnit.

5.3.2. Understøttelse af troen på forandring

Ifølge Bandura vil behandlingsmetoder først og fremmest være virksomme i det omfang, de ændrer vores tro på, at vi kan mestre vores problemer. I denne sammenhæng kan oplevelsen af succes også forstås som relevant, hvad angår mestring. Bandura påpeger, at en oplevelse af at man lykkedes med mestring, opbygger og styrker troen på at det vil gå godt (Hutchinson & Oltedal, 2017). Hertil beskriver Ida, hvordan hun er meget opmærksom på at fremme de situationer, hvor voldsudøveren lykkedes for at understøtte voldsudøverens self-efficacy;

“(...) jeg lidt opmærksom på at finde situationer, hvor man netop lykkes med at gøre noget andet, eller hvor man ikke bliver vred, fordi der findes jo netop nogle succesoplevelser der.” (Ida, s. 11).

Det fremgår at Idas citat, at hun i behandlingen søger at identificere, hvad der er medvirkende til at den mandlige voldsudøver ikke tyer til vold i en given situation. Ved at identificere dette sammen med voldsudøveren kan der skabes et fundament for, hvordan man kan handle anderledes. Særligt fokuset på at identificere voldsudøvernes ressourcer og potentiale kan forstås med udgangspunkt i en række teoretiske forståelser. Inden for en interaktionistisk forståelse af en problemløsningsorienteret praksis er det væsentlig ikke blot at kortlægge problemer, men også de ressourcer voldsudøveren besidder. Ressourcerne kan opfattes som byggeklodser, der skal være med til at give vedkommende en tro på at hans udfordringer kan løses (Hutchinson & Oltedal, 2017). Ligeledes er det en opfattelse i læringsteorien, at adfærd, der fokuseres på har en tendens til at blive forstærket, hvorfor der i stedet bør der i stedet fokuseres på det positive (Hutchinson & Oltedal, 2017). Ved at fokusere på ressourcer og

potentialer understøttes en forandring af adfærd således. Dette leder til en fortælling fra Ida, der omhandler voldsudøvernes udfordringer i behandlingen;

“Det kan også være, hvis man oplever, at der ikke sker en kæmpe stor ændring, at man bliver modløs. Der har man ventet så længe på at komme i gang, og nu er man endelig i gang og så sker der ikke lige noget efter en gang. Er der så fordi behandlingen ikke fungerer, eller er det fordi jeg ikke kan? Det kan være alle mulige spørgsmål, der kan stille sig, der kan gøre at man bliver modløs og afmægtig.” (Ida, s. 11).

Social læringsteori er også optaget af, hvilke tanker individet gør sig om de erfaringer de har gjort, gør og vil gøre. Hvis individet har negative tanker om sig selv, vil det også bidrage til at fastholde onde cirkler, som fører til uhensigtsmæssig adfærd. Gennem erfaringer, der opleves som problematiske, forstærkes opfattelsen af sig selv som mislykket (Hutchinson & Oltedal, 2017). Psykologerne ved DMV søger hertil at modvirke voldsudøvernes negative tanker, da det blot kan agere barriere for en læringsproces. Maria understøtter dette med en tilkendegivelse omkring, at hun også arbejder med at understøtte voldsudøverens tro på, at de kan forandre sig og gøre op med voldsudøvelsen. Maria beskriver hertil, at det er vigtigt, at der eksisterer en forventning til at forandringsprocessen kan ske, men at voldsudøveren nogle gange skal hjælpes til at indse deres egne potentialer og ressourcer for forandring;

“(…) Det er vigtigt, at der er en forventning om, at vi kan forbedre et eller andet. Nogle gange skal de hjælpes lidt på vej til at tro på at der kan forandres meget, og nogle gange er de også overrasket over, at der kan forandres meget (…)” (Maria, s. 8).

Maria giver herved udtryk for, at hun overfor voldsudøveren italesætter deres forandringspotentiale og siger yderligere, i forbindelse med en pointe omkring, at voldsudøvere generelt har en tendens til at have blik for det de ikke kan; *“(…) Jeg gør i hvert fald noget ud af at italesætte og anerkende udvikling (…)* hver gang vi ser forandring, der forstørrer vi det (…)” (Maria, s. 9). Denne udtalelse kan ligeledes kobles til en forståelse i Banduras mestringsforventning omkring, at troen på at kunne forandre sig og evnen til at opnå dette mål i sig selv styrker muligheden for et positivt udfald, hvad angår læring af ny hensigtsmæssig adfærd. Jævnfør Bandura kognitive læringsteori forstås belønninger også som

centralt, når delmålene opnås (Hutchinson & Oltedal, 2017). Hertil kan fokuset på succes tolkes som at frembringe belønning - at lykkes med det man har sat sig for. En del af behandlingsarbejdet kan derfor handle om at fremhæve, hvor langt voldsudøverne rykker sig, hvad angår adfærdsændring og mestring. Dette stemmer således overens med den læringsteoretiske forståelse om den professionelle - i dette tilfælde psykologens - ansvar for at give positive udviklingstræk gode betingelser (Hutchinson & Oltedal, 2017). Yderligere understreger Mads betydningen af dette arbejde med at øge voldsudøverens kompetencer og tro på at kunne mestre sig selv og vanskelige situationer, ved at fokusere på de små forandringer; *"(...) kan være med til at give oplevelsen af, at man er i stand til at forandre noget."* (Mads, s. 15). Gennem psykologernes beskrivelser fremgår det, at det er en central del af behandlingen at fremme voldsudøvernes tillid og tro på at mestre sig selv og vælge ikke-voldelige reaktioner, med henblik på at opnå det ønskede resultat og caseformulering, der indebærer at stoppe volden. Endvidere beskriver Andreas, at han i forbindelse med fremhævelse af succesoplevelser også taler ind fastholdelse af de mestringsstrategier og alternative handlemåder, hvad angår både tanker, følelser og adfærd, som voldsudøvere lærer gennem behandlingen: *"(...) så snakker vi også om, hvordan man kan sikre sig at det vedbliver (...). Hvordan sikrer vi så, at den her udvikling den fortsætter (...)"* (Andreas, s. 12). Denne tilgang understøttes af Ida, der beskriver, at arbejdet med mestring har som formål at etablere et godt fundament for, at voldsudøvere kan tage det de har lært, deres potentiale og ressourcer for at undgå volden, med sig videre efter behandlingen;

"(...) så får man det gode fundament til at sige, okay kommer der noget næste år, når jeg ikke er behandling mere, så ved jeg, at jeg har nogle ressourcer, jeg kan trække på. Men det der med at føle, at man kan mestre de ting, der kommer det gør også at man har en hel anden tiltro til, at man kan finde andre handlemuligheder." (Ida, s. 11).

Det er netop det, der bør være formålet med mestring ifølge Bandura, hvor voldsudøveren gennem mestringsforventning har en tro på at kunne finde andre hensigtsmæssige handlestrategier end vold. Således fremgår det af dette analyseafsnit, at mestring har en central betydning i behandlingen, og at understøttelsen af voldsudøvernes self-efficacy er betydningsfuld i en læringsproces, der kan lede til hensigtsmæssig adfærd. Hertil, at psykologerne i behandlingen, gennem fokus på ressourcer og potentialer, arbejder med at

fremme voldsudøverens tro på, at de kan lykkes med en forandringsproces, herunder mestre dem selv og de situationer for volden ellers ville opstå på en sund og hensigtsmæssig måde.

6. Diskussion

I dette afsnit vil jeg foretage en diskussion af analysens fund, herunder understøttelsen af en læringsproces mod ikke-voldelig adfærd gennem et behandlingsforløb ved DMV. I diskussionen vil jeg anlægge et kritisk perspektiv på behandlingsindsatsen med baggrund i nogle af de udfordringer psykologerne har frembragt. Diskussionen vil være inspireret af antropologen Bo Wagner Sørensen (2015), der i en udgivelse omkring DMV's behandlingstilbud diskuterer behandlingsbegrebet og voldsudøvelse som socialt problem.

Gennem analysen fremgår det, at ansvarstagen er en forudsætning for, at de mandlige voldsudøvere kan understøttes i en aflæring af den voldelige del af deres adfærd. Hertil kan det diskuteres, hvorvidt det er muligt at forvente fuld ansvarlighed hos voldsudøverne? I denne sammenhæng problematiserer Sørensen, om det overhovedet er muligt og realistisk at opnå fuld ansvarlighed, når voldsudøverne ofte har psykiske udfordringer med sig (Sørensen, 2015). Dette perspektiv fremgik også af analysen, hvor psykologerne peger på særligt psykiatriske diagnoser og udefrakommende faktorer som udfordrende, hvad angår fastholdelse af de mandlige voldsudøvere. Hertil konkluderes det i en tidligere nævnt rapport fra DMV, at 34 % af voldsudøverne i deres behandling har fået stillet en psykiatrisk diagnose, hvoraf 17 % har været indlagt på psykiatrisk afdeling. Heriblandt ses diagnoser som ADHD, angst, depression, PTSD og bipolaritet (Volsing & Rasmussen, 2020). Dette kan indikere en udsathed hos de mandlige voldsudøvere, der kan have betydning i behandlingen, som psykologerne ved DMV også beskriver i analysekapitlet, hvilket er væsentligt at forholde sig til, hvad angår kvalificeringen af behandlingen i det sociale arbejdes såvel som terapeutiske praksis. Som tidligere beskrevet, forstås behandling som redskab til at skabe ønskelige forandringer hos mennesker, der har et problem, er "syge" eller afvigende (Egelund & Jacobsen, 2006). Voldsudøverne kan her forstås som afvigende og voldsudøvelsen som et socialt problem, der skal forandres. Samtidig fremgår det af analysen, at der eksisterer en ressourceorientering i behandlingen, hvor psykologerne arbejder ud fra en overbevisning om, at voldsudøverne er i stand til at tage ansvar for volden og er motiveret for at gøre op med den uhensigtsmæssige

adfærd, herunder at de besidder ressourcer og potentialet til at opnå denne forandring. Og det er måske i dette, at behandlingens begrænsninger ligger? For hvad gør man med de voldsudøvere, der ikke er motiveret for forandring eller tager ansvar for voldshandlingerne? Med Sørensen forståelse in mente, kan der således stilles spørgsmålstegn ved, hvorvidt ansvaret kan forstås som et ideal i behandlingen, der ikke i alle tilfælde er opnåeligt i praksis, hvad angår "syge" eller afvigende voldsudøvere?

Som det er beskrevet i analysen, udtaler psykologerne, at de i tilfælde, hvor det ikke er muligt at generere et engagement og et ansvar hos voldsudøverne ser sig nødsaget til at stoppe behandlingsforløbet. Er dette ensbetydende med, at der er nogle voldsudøvere, som ikke kan hjælpes, og ikke formår at gøre op med volden? Eller skal der en højere grad af styring til for at forebygge partnervolden? Psykologen Mads, italesætter hertil, at selvom han er opmærksom på den ulige magtrelation der finder sted i terapirummet, også oplever mandlige voldsudøvere, der har behov for mere styring gennem behandlingen; *"Der er helt klart nogle, hvor jeg indtager en styrende eller ekspert-agtig rolle, fordi de også tydeligt efterspørger det."* (Mads, s. 7). Dette henleder til den styringsforståelse som Michel Foucault præsenterer med sit begreb governmentality, hvori han beskriver, at styring foregår i alle menneskelige relationer og kontekster. Herunder at styringen har til formål, at den person styringen udøves mod opnår selvstyring (Mik-Meyer & Villadsen, 2007). Med dette kan det forstås, at behandlingen leder voldsudøverne til bestemte måder at tænke på, styre sig selv på og korrigere sin adfærd herefter. Hvis ikke voldsudøveren besidder evnen til selv at træffe hensigtsmæssige selvstændige beslutninger, og kan reflektere over disse beslutninger, er der måske netop behov for denne styring med henblik på at stoppe volden?

Ifølge Sørensen er der i højere grad tale om *(gen)opdragelse*, hvad angår behandlingen hos DMV, fremfor behandling i traditionel forstand. Herunder at skabe en holdningsændring hos manden ved at udfordre hans ansvarsfraskrivende og voldslegitimerende tankegang (Sørensen, 2015). Det vel netop det, der er på spil i behandling, hvis formål er at volden skal stoppes, også selvom de mandlige voldsudøvere i første omgang ikke vedkender sig ansvaret. Her beror ansvaret sig således på psykologerne, i forhold til at generere og motivere en ansvarstagen hos voldsudøveren.

Endnu en central pointe fra analysen er, at de mandlige voldsudøvere skal lære at forstå deres erfaringer, tanker og følelser i forbindelse med deres voldelig adfærd med henblik på at stoppe

partnervolden. Dog beskriver Sørensen, at flere forskere kritiserer ideen om, at vold er et spørgsmål om mental sundhed eller rettere mangel på samme (Sørensen, 2015). Heri pågår en særlig kritik af den psykodynamiske tilgang, da der ifølge nogle kritikere er risiko for, at psykologiske diskurser omkring fortrængte erfaringer og følelser, bidrager til undskyldninger til voldshandlingerne og fjerner fokus fra voldsudøvernes ansvar (Harne & Radford, 2008:155). Hertil fremgår det af analysen, at psykologerne oplever, at fokuset på kognitive processer, netop er det, der skaber grundlaget for forandring. Arbejdet med årsagsforklaringer og dét at skabe en forståelse hos voldsudøveren må derfor ikke gå hen og blive til en undskyldning for voldshandlingerne, men skal ifølge analysens fund forstås som fundamentet til at skabe forandring. Psykologerne ved DMV beskriver, at arbejdet med at bibringe voldsudøvere en forståelse af dem selv netop er det, der skaber grundlaget for forandring. Ved at forstå, hvad der forårsager voldsudøvelsen, og lære at rumme de ubehagelige følelser og erfaringer, der kan ligge til grund for partnervolden, kan der arbejdes med udvikling af hensigtsmæssige handlestrategier og ikke-voldelig adfærd, eksempelvis gennem styrkelse af deres mestringsforventning. Hvis ikke mandlige voldsudøvere hjælpes til at aflære den voldelige del af deres adfærd, hvordan vil voldsudøvelsen og partnervolden så nogensinde kunne forebygges?

Selvom behandlingen kan understøtte aflæring af voldelig adfærd, fremgår det af indeværende diskussion, at behandlerne i praksis må forholde sig til de faglige problemer og metodiske begrænsninger, der kan opstå i behandlingen. Hertil pålægges psykologerne et ansvar om, at årsagsforklaringer og udforskningen i volden som tillært ikke må blive en undskyldning eller resultere i en ny forsvarsmekanisme hos voldsudøveren. Ligeledes kan behandlingen og læring af ny adfærd, forstås som genopdragelse eller en styringsmekanisme, hvor det er psykologernes ansvar at generere en ansvarstagen hos voldsudøvere. Dog kan denne ansvarliggørelse vanskeliggøres af elementer, som psykologerne ikke umiddelbart selv kan kontrollere, hvorved deres ressourceorientering udfordres. Hvis der således skal argumenteres for behandlingen af mandlige voldsudøvere som et socialfagligt løsningsforslag til forebyggelse af partnervold, er det væsentligt at forholde sig til, hvad der skal gøres i de situationer, hvor ansvaret ikke generes, eller i de tilfælde, hvor behandling ikke kan understøtte en læringsproces hos voldsudøveren.

7. Konklusion

Dette speciale har gennem det forhenværende analysekapitel samt diskussion haft til formål at besvare følgende problemformulering;

Hvordan kan behandling af mandlige voldsudøvere være med til at understøtte en læringsproces mod ikke-voldelig adfærd, og herigennem forebygge partnervold?

Følgeligt har analysekapitlet været opdelt i tre dele, hvoraf den første del omhandlede, hvordan arbejdet med skam og ansvarliggørelse kommer til udtryk i behandlingen og hvilken funktion har dette, hvad angår læring af ny adfærd. Hertil kan det konkluderes, at skam og ansvar er tæt forbundet, og at det ifølge psykologerne er væsentligt ikke at aktivere eller understøtte den skamfølelse, der ofte er forbundet med voldsudøvelsen. Skammen kan forstås som en barriere for den videre læringsproces, og kan risikere at genere en selvretfærdighed fremfor ansvarlighed, da de skamfulde følelser er svære at rumme. I behandlingspraksissen er der således fokus på at bearbejde disse skamfulde følelser med henblik på at understøtte en motivation for behandlingen og aflæring af den u hensigtsmæssige del af deres adfærd. Derudover konkluderes det, at arbejdet med voldsudøvernes ansvarstagen forstås som en forudsætning for, at psykologerne og voldsudøverne kan arbejde med en læringsproces. Dette indebærer, at psykologerne søger at generere et ansvar hos voldsudøverne. I analysen kommer dette til udtryk gennem en bevidstgørelse af voldens konsekvenser med henblik på, at voldsudøverne gennem observation af adfærdens konsekvenser opnår en forståelse af volden som uacceptabel og derigennem etablerer et fundament for forandring. Dog fremgår det også, at psykologerne er nødsaget til at afslutte et behandlingsforløb, hvis det ikke er muligt at opnå denne ansvarlighed.

I anden del af analysekapitlet blev det undersøgt, hvordan den voldelig adfærd kan forstås som tillært, og hvorledes dette kommer til udtryk i behandlingen. Hertil kan det konkluderes, at psykologerne arbejder med en forståelse af volden som tillært qua observationer af vold i barndommen. Hertil fremgår det, at psykologerne gennem behandlingen bevidstgør og bearbejder voldsudøvernes fortrængte erfaringer og traumer med henblik på at opnå en aflæring af den u hensigtsmæssige adfærd. Følgeligt kan det konkluderes, at der på baggrund af

voldsudøvernes indsigt i volden som tillært uhensigtsmæssig adfærd, herunder årsagssammenhænge, dannes et fundament for aflæring af den voldelig adfærd. Yderligere havde dette analyseafsnit til formål, at undersøge, hvordan der arbejdes med voldsudøvernes tanker og følelser i behandlingen, og hvorledes dette kan understøtte en læringsproces mod ikke-voldelig adfærd. Hertil kan det konkluderes, at psykologerne udforsker voldsudøvernes tanker og følelser, og forstår disse kognitive elementer som betydningsfuldt for den udvikling af den voldelige adfærd. I denne forbindelse kan det konkluderes, at bearbejdningen af det ubevidste kan være med til at ændre den uhensigtsmæssige adfærd, da voldsudøveren understøttes gennem læring af andre måder at forstå og handle på følelser, tanker og erfaringer. Endvidere konkluderes det, at bearbejdningen af følelser også handler om, at voldsudøveren skal lære at rumme ubehagelige følelser, da dette i sig selv kan mindske behovet for at udøve vold. Hertil kan det konkluderes, at det ikke i alle tilfælde opleves som virkningsfuldt for voldsudøveren at bearbejde barndommen, omend det samtidig kommer til udtryk, at der er en stor betoning på forholdet mellem tanker, følelser og adfærd i behandlingen. I psykologernes arbejde med understøttelse af en læringsproces indgår også identificering og bearbejdning af forsvarsmekanismer, der forstås udviklet på baggrund af sårbarheder i barndommen med henblik på at holde ubehagelige erfaringer og følelser ude af bevidstheden. Disse kan komme til udtryk som både fortrængning, fornægtelse eller projicering af voldens ansvar. Forsvarsmekanismerne frembringes med henblik på at opnå en forståelse for, hvordan erfaringer, tanker, og følelser påvirker adfærd, således at forsvarsmekanismerne kan aflæres til gavn for hensigtsmæssige mestringsstrategier.

Tredje del af analysekapitlet, havde til hensigt at undersøge, hvordan behandlingen understøtter udviklingen af voldsudøvernes mestringsevne med henblik på at lære nye hensigtsmæssige handlestrategier. Hertil konkluderes det, at mestring i behandlingen handler om, at voldsudøveren tillæres strategier og selvregulering, der har til hensigt at stoppe volden. Arbejdet med voldsudøvernes erfaringer anses som væsentlige i dette arbejde, og forstås som forudsætning for at skabe vedvarende adfærdsmæssige forandringer og understøttelse af mestringsforventning. Yderligere kan det konkluderes, at der i behandlingen er delte meninger om, hvorvidt det giver mening at tildele voldsudøvere opgaver med henblik på at øge deres mestringsevne, hvoraf der både fremgår et bevidst arbejde med opgaver for at styrke voldsudøvernes self-efficacy, og samtidig et ønske om ikke at tildele voldsudøveren opgaver, da

det kan afstedkomme større risiko for at voldsudøverne ikke lykkedes. I denne sammenhæng kan det yderligere konkluderes, at voldsudøvernes kontekst tillægges betydning for læringsprocessens succes, herunder en betoning af udefrakommende faktorer, som kan udfordre læringsprocessen. Dog arbejder alle psykologerne ud fra en målsætning eller caseformulering, der inddrages undervejs i behandlingsforløbet for at monitorere udviklingen. Hertil tillægges succes betydning, og det kan konkluderes, at psykologerne igennem behandlingen frembringer potentialer og ressourcer hos voldsudøverne med henblik på at understøtte troen på forandring. Det fremgår derved af det samlede analysekapitel, at behandlingen i praksis arbejder med at understøtte læring af ny adfærd gennem ansvarliggørelse, bevidstgørelse og bearbejdning af fortrængte erfaringer, samt ubevidste følelses- og tankemønstre, der danner grundlag for udvikling af hensigtsmæssige mestringsstrategier, således at kan partnervolden som et socialt problem kan forebygges.

Følgeligt ledte analysen til en diskussion omkring behandlingsindsatsens metodiske begrænsninger og faglige udfordringer, særligt centreret omkring ansvarliggørelse, og hvorledes dette kan udfordre behandling. Heri diskuteres det, at der i behandlingen skal være en opmærksomhed på, at arbejdet med årsagsforklaringer qua forholdet mellem erfaringer, tanker, følelser og adfærd ikke må blive til en undskyldning, der kan fratage voldsudøverne ansvaret. Yderligere lægges der op til en diskussion omkring, at det er væsentligt at forholde sig til, hvad der skal gøres i de tilfælde, hvor genereringen af ansvar, som forudsætning for behandling ikke er muligt.

8. Litteraturliste

- Bateson, G. (1972). *Steps To an Ecology of Mind*. New York, NY: Ballantine Books
- Beck, A. (1990). *Cognitive Therapy of Personality Disorders*. New York, NY: Guilford Press
- Bertram, S. (2022). *Bred politisk opbakning til handleplan mod kvindedrab: Man kan vel ikke være uenig i at ville stoppe partnerdrab*. Lokaliseret den 31. Februar, 2022, fra <https://www.femina.dk/agenda/samfund/bred-politisk-opbakning-til-handleplan-mod-kvindedrab-man-kan-vel-ikke-vaere-uenig-i>
- Carlsen, T. L. (2018). Kapitel 9: Forskningsetik i praksis. I: Olesen, P. S. & Monrad, M. (red.), *Forskningsmetode i socialt arbejde*, 1. udgave, s. 253-272. Hans Reitzels Forlag, København
- Christensen, E. & Jensen, S. (2022). *Hvordan undgår vi de mange kvindedrab?* Lokaliseret den 31. Februar, 2022, fra <https://dkr.dk/nyheder/2022/feb/debatindlaeg-kvindedrab>
- Danner. (u.å.). *Partnerdrab er kulmination på massiv psykisk vold*. Lokaliseret den 31. Februar, 2022 fra <https://danner.dk/partnerdrab-er-kulminationen-p-massiv-psykisk-vold>
- Danneris, S. & Monrad, M. (2018). Kapitel 2: Litteraturgennemgang. I: Olesen, P. S. & Monrad, M. (red.), *Forskningsmetode i socialt arbejde*, 1. udgave, s. 61-82. Hans Reitzels Forlag, København
- Den Danske Ordbog (u.å.). *Metodefrihed*. Lokaliseret den 31. april, 2022, fra <https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=metodefrihed>
- Dewey, J. (1991). *How We Think*. Buffalo, NY: Prometheus Books.
- Dialog Mod Vold (2022). *Krisecentrene alene kan ikke stoppe volden*. Lokaliseret den 31. Februar, 2022, fra <https://dialogmodvold.dk/krisecentrene-alene-stopper-ikke-vold/>
- Dialog Mod Vold (u.å.). *Effekt af behandling*. Lokaliseret den 31. april, 2022, fra <https://dialogmodvold.dk/effekt/>
- Egelund, T. & Jakobsen, B. T. (2006) Behandlingsbegrebet i socialt arbejde. I: T. Egelund & T.B. Jakobsen (red.): *Behandling i socialt arbejde. Begreb og praksis*. 1. Udgave. S. 13-27. Hans Reitzels Forlag, København
- Faludi, S. (1999). *Stiffed: The Betrayal of the American Man*. New York: W. Morrow and Co.

- Folketinget (2022). *Forslag til folketingsbeslutning om en national handlingsplan mod partnerdrab på kvinder*. Lokaliseret den 31. Februar, 2022, fra https://www.ft.dk/ripdf/samling/20211/beslutningsforslag/b73/20211_b73_som_fremsat.pdf
- Fonagy, B. A. (2010). *Mentalisering i klinisk praksis*. 1. udgave. Hans Reitzels Forlag, København.
- Gilmore D. (1990). *Manhood in the Making: Cultural Concepts of Masculinity*. New Haven, Connecticut: Yale University Press
- Gregersen, S. (2021). *Lev Uden Vold: Voldsudøvere skal og vil i behandling, men må vente for længe*. Lokaliseret den 31. Februar, 2022, fra <https://www.altinget.dk/social/artikel/lev-uden-vold-voldsudoevere-skal-og-vil-i-behandling-men-maa-vente-for-laenge>
- Harne, L. & Radford, L. (2008). *Tackling Domestic Violence. Theories, Policies and Practice. Maidenhead*: McGraw Hill, Open University Press.
- Healy, K. (2016). Samfundsvidenskabelige diskurser: Psykologiske og sociologiske ideer i socialt arbejde. I: Healy, K. (red.). *Socialt arbejde i teori og praksis*. 2. udgave. s. 103-134. Akademisk Forlag, København
- Hensen, I. P. & Petersen, Ø. H. (2004). *Dialog mod vold*. 1. udgave, Systemic Academic
- Hensen, I. P. (2007). *Vold i familien i Danmark. Beskrivelse af de voldelige mænd, som har deltaget i det danske behandlingsprogram „Dialog mod Vold“*. 1. udgave. Askovgården, København
- Hutchinson, G. S. & Oltedal, S. (2017). *Teoretiske perspektiver i socialt arbejde*. 1. udgave. Hans Reitzels Forlag, København
- Isdal, P. (2020). Aggressionskontrol - et element i behandlingen af mænd, der udøver vold. I: Oldrup, H. (red.) og bidragsyderne, *Vold i familien: Viden for fagfolk* 1. udgave, s. 181-202. Akademisk Forlag, København
- Juul, S. (2012). Kapitel 4. Hermeneutik. I: Juul, S. & Pedersen, B. K. (red.). *Samfundsvidenskabernes videnskabsteori. En indføring*. 1. udgave. s. 107-146. Hans Reitzels Forlag
- Juul, S. (2018). Kapitel 12: Videnskabsteoretiske kontroverser i forskningen i socialt arbejde. I: Olesen, P. S. & Monrad, M. (red.), *Forskningsmetode i socialt arbejde*, 1. udgave, s. 319-346. Hans Reitzels Forlag, København

- Kastling L. (2012). *Mænd der slår kvinder. Om mænds vold og skam i nære relationer*. 1. udgave. Forlaget Klim, Århus
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015): *Interview. Det kvalitative forskningsinterview som håndværk*. Hans Reitzel Forlag, København.
- Lev Uden Vold (u.å.). *Former for vold*. Lokaliseret den 31. Februar, 2022, fra <https://levudenvold.dk/viden-om-vold/former-for-vold/>
- Lippert & Pedersen (2020). Dialog mod Volds arbejde med personer, der har udøvet partnervold, og deres familier. I: Oldrup, H. (red.) og bidragsyderne. *Vold i familien: Viden for fagfolk* 1. udgave, s. 204-218. Akademisk Forlag, København
- LOKK (u.å.a). *Partnervold*. Lokaliseret den 31. Februar, 2022, fra <https://www.lokk.dk/viden-om-vold/hvad-er-vold/definitioner/>
- LOKK (u.å.b). *Kønsmåderet vold*. Lokaliseret den 31. Februar, 2022, fra <https://www.lokk.dk/viden-om-vold/hvad-er-vold/konsmåderet-vold/>
- Madsen, A. S., Lind, D. & Munck, H. (2002). *Fædres tilknytning til deres spædbørn*. Hans Reitzels Forlag
- Mik-Meyer, N., og Villadsen, K. (2007). *Magtens former. Sociologiske perspektiver på statens møde med borgeren*. Hans Reitzels Forlag
- Monrad, M. & Olesen, P. S. (2018a). Indledning. I: Olesen, P. S. & Monrad, M. (red.), *Forskningsmetode i socialt arbejde*, 1. udgave, s. 9-32. Hans Reitzels Forlag, København
- Monrad, M. & Olesen, P. S. (2018b). Kapitel 11: Kvalitet og kritik. I: Olesen, P. S. & Monrad, M. (red.), *Forskningsmetode i socialt arbejde*, 1. udgave, s. 293-318. Hans Reitzels Forlag, København
- Monrad, M. (2018). Kapitel 4: Tilvirkning af data. I: Olesen, P. S. & Monrad, M. (red.). *Forskningsmetode i socialt arbejde*, 1. udgave, s. 107-144. Hans Reitzels Forlag, København
- Oldrup, H. (2020). Vold i familien - mod et mere differentieret fagligt felt. I: Oldrup, H. (red.) og bidragsyderne, *Vold i familien: Viden for fagfolk* 1. udgave, s. 23-38. Akademisk Forlag, København
- Oldrup, H., Kjær, S. & Weih, N. (2019). *Partnervold – kommunernes praksis og indsats*. Lev Uden Vold. Lokaliseret den 31. Februar, 2022, fra

<https://levudenvold.dk/media/jdadzq3y/partnervold-kommunernes-praksis-og-indsats-pdf.pdf>

- Olesen, P. S. (2018). Kapitel 5: Analysestrategi. I: Olesen, P. S. & Monrad, M. (red.), *Forskningsmetode i socialt arbejde*, 1. udgave, s. 145-170. Hans Reitzels Forlag, København
- Ottosen, H. M. & Østergaard, V. S. (2020). *Partnervold i Danmark 2020*. VIVE – Viden til Velfærd. Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd
- Polack, L. (2020). *Fagfolk: Skal vi komme vold i nære relationer til livs, skal voldsudøvere hjælpes*. Lokaliseret den 31. Februar, 2022, fra <https://www.kristeligt-dagblad.dk/der-er-lidt-behandling-til-voldsudovere>
- Poulsen, B. (2016): Semistrukturerede interviews. I: C., J., Kristensen, & M., Azhar Hussain (red.). *Metoder i samfundsvidenskaberne*. 1. Udgave. s. 75-94. Samfundslitteratur, Frederiksberg
- Reinicke, K. (2002). *Den hele mand. Manderollen i forandring*. 1. udgave. Det Schønbergske Forlag
- Reinicke, K. (2013). *Mænd. Køn under forvandling*. 1. udgave. Aarhus Universitetsforlag
- Ritzau (2022). *Nyt studie: Hver fjerde kvinde udsat for partnervold*. Lokaliseret den 31. Februar, 2022, fra <https://www.berlingske.dk/danmark/nyt-studie-hver-fjerde-kvinde-udsat-for-partnervold>
- Saari, C. (2005). The Contribution of Relational Theory to Social Work Practice. *Smith College Studies in Social Work*, 75(3): 3-14
- Socialstyrelsen (2018). *Viden om vold i nære relationer*. Lokaliseret den 31. Februar, 2022, fra <https://socialstyrelsen.dk/voksne/vold-i-naere-relationer/viden-om-vold>
- Sørensen, B. W. (2015). Behandling af voldelige mænd. *Tidsskriftet Antropologi*, (71). 91-113. <https://doi.org/10.7146/ta.v0i71.107066>
- Thomsen, H. A. (2020), *Homicide in Denmark 1992-2016* [Ph.d.-afhandling]. Institut for Retsmedicin, Aarhus Universitet.
- Volsing, H. S. M., & Rasmussen, L. B. (2020). *Klienter, volden og effekten af behandlingen*. Lokaliseret den 31. Februar, 2022, fra <https://viden.sl.dk/media/9723/dialog-mod-vold-klienterne-volden-og-effekten-af-behandlingen.pdf>
- WHO (u.å.). *Violence Info - Intimate partner violence*, Lokaliseret den 31. Februar, 2022, fra <https://apps.who.int/violence-info/intimate-partner-violence/>

9. Bilag

Bilag 1: Henvendelse til afdelingsleder og psykologer ved DMV

Bilag 2: Semistruktureret interviewguide